

Universiteit Antwerpen
Faculteit Sociale Wetenschappen
Academiejaar 2017 - 2018

MASTERPROEF

**DE SYRISCHE KWESTIE – EEN VERGELIJKENDE ANALYSE VAN TOEKOMSTPLANNEN EN
'BLUEPRINTS' VOOR SYRIË**

Martijn Coene

Master in de Internationale Betrekkingen en Diplomatie

Promotor: Prof. Dr. T. Sauer

Medebeoordelaar: Prof. Dr. D. Criekemans

Masterproef voorgelegd met het oog op het behalen van de graad van Master in de
Internationale Betrekkingen en Diplomatie

Abstract

The war in Syria has been going on for almost eight years now. The country's facilities are destroyed and thousands of people were forced to leave their homes. The rebellion that started in 2011 in order to oust President Bashar al-Assad did not succeed. More and more the international community needs to consider that President Assad will be victorious.

This thesis contains an overview of several blueprints that describe how the future of Syria should be organised. It questions the position of Assad, the return of refugees, the economical backlash and how Syria can be a prospering country again after years of civil war. Although a lot of work has yet been done in order to establish order in Syria, there still is plenty of work that needs to be done. Most blueprints tackle the political questions but ignore the importance of the Syrian society and community. These societal issues are key in establishing an enduring peace and should be addressed with during peace talks.

Keywords: *war, Syria, blueprint, Bashar al-Assad, future, peace*

Dankwoord

Na het afstuderen als Master Oosterse Talen en Culturen aan de UGent, verwelkomde de stad Antwerpen mij om mijn allerlaatste jaar als student af te sluiten. De opleiding Internationale Betrekkingen en Diplomatie bracht mij een hoop inzichten bij in de hedendaagse internationale politiek. Bij het kiezen van een onderwerp voor mijn thesis, koos ik dan ook graag een onderwerp waarbij ik de opgedane kennis van beide opleidingen kon benutten. Syrië bleek een perfecte keuze.

Uiteraard verdienen een aantal mensen mijn dank. Vooreerst mijn promotor, Prof. Dr. Tom Sauer, voor de steun en de vele aanbevelingen doorheen het volledige proces, en de vele mails met relevante informatie voor mijn onderzoek.

Ook mijn ouders wil ik bedanken voor het nalezen van dit werk op schrijffouten.

Als laatste wil ik Lukas De Praetere bedanken, met wie ik meermaals van gedachten wisselde over internationale politiek, Nikolas Geirnaert voor de brainstormsessies, en Thibaut Allaert, die mijn thesis nalas en voorzag van de nodige kritiek.

Inhoud

1. Inleiding.....	1
1.1. Vraagstelling en hypothese	2
1.2. Methodologie en relevantie.....	3
2. Literatuurstudie: conceptualisering en frameworks	5
2.1. De drie niveaus.....	6
2.1.1. Maatschappij	6
2.1.2. Politiek	7
2.1.2.1. Bashar al-Assad	7
2.1.2.2. Syrië.....	9
2.1.3. Economie.....	10
2.2. De internationale wereld	11
2.2.1. State and peace	12
3. Historische inleiding: Syrië	15
3.1. Voor 2011	15
3.2. Na 2011	16
4. Casestudy: Syrië	19
4.1. Maatschappij	19
4.2. Politiek	23
4.3. Economie	29
4.4. Bespreking resultaten.....	32
4.4.1. De voorstellen.....	32
4.4.2. De bedreigingen	34
5. Besluit.....	39
6. Bijlagen	43
7. Bibliografie.....	47
7.1. Primaire literatuur: blueprints en rapporten	47
7.2. Secundaire Literatuur	48

Lijst met afkortingen

Australian Institute of International Affairs: **AIIA**

Carnegie Middle East Centre: **CMEC**

European Council on Foreign Relations: **ECFR**

European Parliamentary Research Service: **EPRS**

The Institute for National Security Services: **INSS**

Middle East Monitor: **MEMO**

1. Inleiding

Sinds 2011 beheerst de Syrische burgeroorlog alle nieuws over het Midden-Oosten. De chaos blijft duren tot vandaag maar hoe de strijd zal aflopen, blijft vooralsnog onbekend. Het regime van Syrisch president Bashar al-Assad lijkt stand te houden, en de oppositie reikte haar zelfs de hand tijdens de Turkse aanval op Idrin begin 2018: liever autonoom onder Assad in Syrië dan Idrin verliezen aan huidig Turks president Erdoğan (MO*, 21/02/2018). Terreurgroep Islamitische Staat is grotendeels verdreven uit het land, maar de strijd is nog niet gestreden: het regime blijft hard geweld gebruiken om het land terug onder controle te krijgen. Een bloedbad onder de burgerbevolking is het trieste resultaat.

Reeds meerdere pogingen tot onderhandelen werden ondernomen, maar een duurzame vrede is nog niet bereikt. In 2012 werden de eerste gesprekken gehouden onder leiding van Lakhdar Brahimi, een Algerijns diplomaat, die uitmondde in het ‘Geneva plan’ (CFR, 11/09/2013). Dit plan was een eerste stap richting vrede voor Syrië, maar werd niet geïmplementeerd. Verdere gesprekken in Genève én Sochi zitten vast (11.11.11, 2018: 3). Vredesgesprekken blijven geregeld plaatsvinden, maar ondertussen gaat de burgeroorlog zijn negende jaar tegemoet. Op 24 en 25 april 2018 hielden de Europese Unie en de Verenigde Naties in Brussel een conferentie over een toekomst voor Syrië, zonder Syrische vertegenwoordiging. Gezien de escalatie van het conflict enkele weken daarvoor, werd deze conferentie gezien als een overwinning voor de internationale gemeenschap. Federica Mogherini, de Europese Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken, drukte na de conferentie haar geloof uit in een niet-militaire oplossing voor het conflict, al is een politieke oplossing in de nabije toekomst onzeker (MO*, 26/04/2018). Het Syrische middenveld sprak eveneens haar hoop uit voor een politieke oplossing die vooral de Syrische bevolking ten goede moet komen. Het geweld moet stoppen, en het land moet opnieuw worden ontwikkeld, zonder al te afhankelijk te worden van buitenlandse NGO’s (MO*, 24/04/2018).

Ook deze thesis doet een poging om vorm te geven aan vrede in Syrië. Dit onderzoek begint met een uitgebreide literatuurstudie naar burgeroorlogen en hoe desbetreffende landen opnieuw moeten worden opgebouwd. Enkele belangrijke concepten en termen, net zoals het gebruikte theoretische kader, worden hierin uitgewerkt. Nadien volgt een kleine beschrijving van het conflict in Syrië, waarna het effectieve onderzoek volgt. Als eerste worden daarin de

verschillende blueprints besproken op basis van hun inhoud en voorstellen, waarna een meer algemene analyse volgt van de blueprints en de vredesvoorstellen.

1.1. Vraagstelling en hypothese

Dit onderzoek heeft als doel bij te dragen tot de vrede in Syrië. Aan de hand van verscheidene vredesplannen voor de toekomst in Syrië én academische literatuur, zullen aanbevelingen worden gedaan voor het land en haar bevolking. Gezien de beperkte omvang van deze thesis werd een selectie gemaakt in het grote aantal beschikbare plannen, zonder dat de relevantie van het onderzoek in gevaar komt.

De ‘blueprints’ in kwestie zijn afkomstig van denktanks of instituten met een internationale reputatie: ‘RAND Corporation’, ‘the European Council on Foreign Affairs’, ‘Carnegie Middle East Center’, ‘Middle East Monitor’, ‘Council on Foreign Affairs’, ‘Australian Institute for International Affairs’, ‘Egmont Institute’, ‘11.11.11’, ‘Euromesco’, ‘The Institute for National Security Studies’ en ‘the European Parliamentary Research Service’. Niet elke organisatie bracht een volwaardig plan voor de volledige heropbouw van Syrië, maar belichtte wel telkens een relevant onderdeel voor dit onderzoek. Door het samenleggen van dergelijke blueprints kon uiteindelijk een coherent geheel worden gemaakt van voorstellen en aanbevelingen. Aangezien de blueprints op zich het belangrijkste zijn, wordt doorheen het onderzoek steeds gerefereerd naar de denktanks of instituten zelf, en niet naar de namen van de relevante schrijvers. In de bibliografie zijn de denktanks dan ook alfabetisch geordend op naam van de denktank of het instituut, om opzoekwerk te vereenvoudigen.

Hieruit volgt logischerwijs de hoofdvraag van dit onderzoek: *wat zijn de toekomstplannen en voorstellen voor Syrië, en vooral: welke hebben het meest kans op slagen?* Dit is een ruime vraag, die aan de hand van volgende deelvragen zal worden beantwoord:

- 1) Wat zijn de voorstellen van de denktanks? Wat zijn de aandachtspunten voor een duurzame vrede in Syrië?
- 2) Hoe verhouden de blueprints zich ten opzichte van de academische literatuur?
- 3) Wat zijn de zwakke punten en bedreigingen van de plannen? Wat zijn verdere aanbevelingen om de plannen te versterken?

Volgens een rapport van 11.11.11 (meer hierover volgt in de volgende hoofdstukken) is het te vroeg om reeds te praten over ‘post-war reconstruction’ – dit door het aanhoudende geweld in het land (11.11.11, 2018: 3). Dit onderzoek start echter met de aanname van een staakt-het-vuren dat ruimte biedt voor onderhandelingen. Pas als het geweld stopt, is er een context waarin gewerkt kan worden aan vrede.

De hypothese die deze thesis onderschrijft, gaat er van uit dat Syrië met huidig president Assad aan de macht de meeste kans heeft om te stabiliseren. De kans dat hij zal aftreden als Syrisch president is klein, en hij is als enige actor in het conflict sterk genoeg dankzij internationale steun van Rusland en Iran. De realiteit zou dus wel eens kunnen zijn dat een samenwerking met Assad onafwendbaar is. Pas als de internationale gemeenschap een Syrische partner erkent om met samen te werken, kan werk worden gemaakt van vrede. De bevolking moet toegang krijgen tot humanitaire hulp en de status van minderheden moet worden verbeterd. Het opnieuw op gang trekken van de economie en het opnieuw creëren van welvaart voor de burgers is eveneens een voorwaarde voor duurzame vrede. Hier zal wel een mate van democratisering moeten worden doorgevoerd: de winsten moeten gelijkter worden verdeeld, de staat moet minder discrimineren en meer investeren in de éénmaking van haar volk. Dit alles is mogelijk, ook met Assad als leider. Opsplitsing van Syrië is onmogelijk, al lijkt een zekere mate van autonomie voor onder meer de Koerden in het noordoosten niet uitgesloten.

1.2. Methodologie en relevantie

Deze thesis zal voornamelijk een kwalitatief onderzoek vormen. De verschillende voorstellen zullen worden vergeleken met elkaar, en met wat de academische literatuur zegt over hoe om te gaan met staten na een burgeroorlog. Er zal met andere woorden op twee niveaus materiaal worden geanalyseerd: als eerste een secundaire analyse van bestaande literatuur, om vervolgens overheidsdocumenten en blueprints te onderzoeken. Nadat de literatuur en de toekomstplannen zijn onderzocht, kunnen de onderzoeksvragen worden beantwoord. Op basis van de vergelijkende analyses van de blueprints en de antwoorden die ze bieden op de gestelde vragen, kan een eigen commentaar of aanvulling op de plannen worden geschreven, die de meest waarschijnlijke of wenselijke uitkomst naar voren schuift. De verschillende plannen zullen hiervoor worden vergeleken en besproken op basis van hun inhoud, opgedeeld volgens de structuur van deze thesis.

Dit onderzoek koppelt de voorstellen tot vrede in Syrië aan wat de academische literatuur schrijft over vredesprocessen in landen verscheurd door oorlog. Naast deze meer algemene inslag, zal specifiek voor de casus Syrië worden gekeken of de blueprints voldoen aan de academische maatstaven en of ze effectief wenselijk of uitvoerbaar zijn. Als conclusie volgt dan een relevante bijdrage aan het vredesproces in Syrië. Hierin schuilt de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van deze thesis. Dit onderzoek kan een link zijn tussen hoe de academische literatuur omgaat met staten die lijden onder een burgeroorlog enerzijds, en een meer specifieke casusstudie in al haar complexiteit anderzijds. Hierdoor komt de wisselwerking tussen theorie en praktijk op de voorgrond. De strijd in Syrië en de chaos in het Midden-Oosten zijn niet meer weg te denken uit de actualiteit. Over het conflict werd al zeer veel geschreven, net als over de toekomst van het Assad-regime. Het heropbouwen van een toekomst voor het land in zijn geheel wordt in dat opzicht nog iets minder belicht. Deze thesis is dan ook een aanvulling op de discussies die momenteel worden gevoerd rond het vredesproces in het land, wat zowel wetenschappelijk als maatschappelijk een constructieve bijdrage is.

2. Literatuurstudie: conceptualisering en frameworks

De chaos in Syrië sleept al bijna acht jaar aan, en veel beterschap is voor de bevolking niet in zicht. Dit onderzoek gaat echter uit van een positief toekomstbeeld en volgt de volgende assumptie: indien er een duurzame overeenkomst komt tussen de strijdende partijen (Assad, oppositie, maar ook de internationale gemeenschap) en de vrede keert terug, hoe kan dan werk worden gemaakt van een stabiele toekomst voor Syrië? De oorlog mag dan nog niet voorbij zijn, er kan al zeker worden nagedacht over de reconstructie van het land. De moeilijkste opgave is het identificeren van de criteria waaraan dergelijke toekomstplannen moeten voldoen: zullen maatregelen worden genomen op sociaal niveau, politiek niveau, economisch niveau...? Welke zijn deze en hoe zullen ze worden geïmplementeerd? Zijn deze maatregelen haalbaar op nationaal niveau, maar ook aanvaardbaar op internationaal niveau? Het land heeft nood aan een structurele oplossing die kijkt naar de lange termijn, met of zonder Assad, zonder in de val van Libië of Irak te trappen.

Een relevant kader om de Syrische kwestie te benaderen, is de theorie van Edward Azar over 'protracted social conflict' (PSC). Azar zelf omschrijft dit als: 'the prolonged and often violent struggle by communal groups for such basic needs as security, recognition and acceptance, fair access to political institutions and economic participation' (Ramsbotham, 2006: 84). Onvrede met het bestaande regime en de economische, sociale en politieke wantoestanden dreef de bevolking ertoe om op straat te komen. Dit zijn de kernelementen die moeten worden aangepakt om Syrië haar status als 'failed state' weg te werken. Een mogelijkheid tot een betere toekomst ligt dan ook binnen het land zelf (Azar, 1978: 43). Azar benadrukt vooral de rol van de staat, die in de basisbehoeftes van haar bevolking moet voorzien, en op die manier verantwoordelijk is voor het voorkomen (of net veroorzaken) van sociale onrust (Ramsbotham, 2006: 84). Het concept van 'protracted social conflict' geeft zelf al aan dat de bron van dergelijke burgeroorlogen binnen de eigen staat ligt. Aan de basis liggen etnische en politieke motieven, waardoor angst wordt gecreëerd, zonder pasklare oplossing. Een burgeroorlog kan zelfs zodanig worden geïnstitutionaliseerd, dat velen zich vragen stellen bij vrede en bijgevolg meer voordeel zien in het verderzetten van de oorlog (Azar, 1978: 51, 57).

Een ander interessant gegeven is het kader van de 'enduring internal rivalry' (EIR). Dit kader concentreert zich vooral op de psychologische gevolgen van burgeroorlogen, en legt minder nadruk op de staat. Een lange tijd van onderlinge vijandigheid verandert de mentaliteit van een

burgerbevolking. De verschillende belanghebbende partijen van het statelijk conflict staan daardoor vaak wantrouwig tegenover vredesakkoorden en gesprekken, ook in Syrië. Volgens dit kader is er vooral nood aan ‘confidence building’ na een intrastatelijke oorlog, waarna de verschillende lagen van de bevolking elkaar opnieuw kunnen vertrouwen, en er uiteindelijk een structurele oplossing kan komen voor de dieperliggende problemen (DeRouen & Bercovitch, 2008: 56, 61, 71). Het is duidelijk dat in Syrië niet alleen over politiek moet worden nagedacht, ook sociale dimensies zijn belangrijk (Shamir & Shikaki, 2002: 187). De bevolking en haar houding ten opzichte van de ander zijn net zo vitaal als de politieke leider en de elite.

Olivier Ramsbotham maakt een aanvulling op de ideeën van Azar, en onderscheidt op het statelijk niveau drie onderdelen die moeten worden aangepakt om tot een oplossing te komen voor intrastatelijk geweld: een economisch aspect, een politiek en een sociaal (Ramsbotham, 2006: 97). Prof. Dr. Tom Sauer, docent Internationale Veiligheid aan de Universiteit Antwerpen, gebruikt een dergelijke opdeling voor het behandelen van intrastaatse conflicten en ‘peacebuilding’: er is nood aan veiligheid (sociaal), democratisering (politiek) en welvaart (economie). Dit kader zal worden gebruikt in dit onderzoek, zij het in aangepaste vorm. Prof. Sauer zelf gaat uit van een volgorde waarin eerst veiligheid aan bod komt, dan het politieke en als laatste het economische. In het geval van Syrië, met een dergelijk autoritair regime waarin sociale en economische rechten zo nauw verbonden waren met een beperkte politieke elite, zijn de drie factoren zo interdependent dat een duidelijk stappenplan moeilijk haalbaar is. Ook zal de eerste stap ‘veiligheid’ hier worden vervangen door ‘maatschappij’. Aangezien deze thesis begint bij een zekere mate van vrede waardoor gesprekken kunnen plaatsvinden, is het waardevoller om hier de toekomst van de Syrische maatschappij en haar burgers te bespreken.

2.1. De drie niveaus

2.1.1. Maatschappij

Op sociaal niveau is er vooral nood aan veiligheid voor de bevolking, en erkenning van de verschillende maatschappelijke groepen in het land. Gezien dit onderzoek vertrekt van een staakt-het-vuren, is veiligheid in dit gedeelte vooral een sociaal gegeven. Het boek *Socio-Political Order and Security in the Arab World* (2017) van Andreas Krieg biedt een interessant kader om hierover na te denken. Hij vertrekt van de contracttheorieën, waarin een staat haar bevolking moet beschermen in ruil voor de macht die ze krijgt van deze bevolking. In het geval van Syrië is de staat echter het probleem: onder normale omstandigheden is de staat het instituut

dat de veiligheid van de burgers moet garanderen, terwijl in Syrië de staat net het gevaar vormt (Krieg, 2017: 7). Het ontbreken van een centraal systeem dat voor veiligheid zorgt, heeft als resultaat dat mensen in onzekerheid blijven leven (Krieg, 2017: 23). Om de rust in het land te doen terugkeren, moeten alle partijen in het conflict de zekerheid krijgen dat er niet langer zal worden gevochten, zodat gewerkt kan worden aan een overeenkomst. In Arabische landen was het concept 'veiligheid' echter steeds gericht op het beschermen van het regime en het in stand houden van de politieke elite. Tegenstanders en oppositie werden monddood gemaakt (Krieg, 2017: 9). Het staatsapparaat in Syrië was teveel gericht op de kleine top en te weinig op de bevolking. Veiligheid voor de mensen is een vereiste om bijvoorbeeld verkiezingen te kunnen organiseren en zo een nieuwe politieke leider aan te stellen. Het ontwikkelen van een functionerend staatsapparaat is hier deel van: er is nood aan bevoegde instanties om burgers te helpen waar nodig.

Het is dus belangrijk dat er niet alleen wordt nagedacht over veiligheid door het stoppen van militair geweld, maar ook door het aanpakken van discriminatie binnen de samenleving. Syrië is uiterst heterogeen, en grote delen van de bevolking waren uitgesloten van deelname aan politiek (Krieg, 2017: 53). Een toekomstplan voor Syrië moet dus niet alleen gericht zijn op een nieuw politiek apparaat, het moet eveneens de publieke opinie overleven: mensen moeten hun leiders op hun verantwoordelijkheden kunnen wijzen (Bayer, 2010: 537). Als de bevolking ervan overtuigd is dat een nieuw politiek regime weer voor corruptie en discriminatie zal zorgen, duiken de gekende problemen binnen de kortste keren weer op. Het erkennen van de identiteit van de ander, een symbolische toegeving, kan de emotionele lading van een burgeroorlog al heel wat verlichten. Dit concept van 'reconciliation', uitgewerkt door Stuart Kaufman, pleit voor een vreedevolle oplossing met wederzijdse erkenning (Kaufman, 2006: 202).

2.1.2. Politiek

2.1.2.1. Bashar al-Assad

De positie van president Assad in het Syrische staatsapparaat is een tweede pijnpunt in de discussie, en ligt in het verlengde van het sociale niveau. Arabische staten waren lange tijd een soort familiale onderneming, met patriarchale families aan het hoofd van de staat – dit systeem moet veranderen, zodat elke bevolkingsgroep deel kan nemen aan de politiek en lid kan zijn van de maatschappij (Krieg, 2017: 45). De stevige greep van de Assad-familie op Syrië lag mee

aan de basis van de revolutie die uiteindelijk uitmondde in de burgeroorlog. Er is duidelijk nood aan een democratische overgang, met kansen voor de bevolking om deel te nemen aan de politiek. Het is echter naïef te denken dat het zomaar implementeren van een liberaal-democratisch systeem meteen alle problemen zal oplossen – dit is een aanpak voor een structureel probleem dat vele jaren tijd vergt (Krieg, 2017: 12).

Indien Assad aan de macht blijft, wordt aangenomen dat er structureel weinig zal veranderen, aangezien hij niets zal aanvaarden waarmee hij zijn eigen positie in gevaar brengt (RAND, 2013a: 4). Dit is een probleem, want Assad zelf weigert reeds vanaf het begin te spreken over een vertrek (Khaddour & Mazur, 2013: 10-11 ; The New York Times, 25/09/2017). Het leek echter lange tijd steeds onwaarschijnlijker dat de president zou kunnen aanblijven. Zijn harde aanpak en aanvallen op de burgerbevolking met chemische wapens deden de steun die hij nog had, krimpen (Gupta, 2016: 31). Sinds 2017 is Assad echter aan de winnende hand, en heeft hij weer grote delen van het land onder controle (The New York Times, 25/09/2017). Louter zijn blijvende aanwezigheid als staatshoofd kan een stoorzender zijn in gesprekken over de heropbouw van het land. Indien hij de oorlog wint, is dit een schoolvoorbeeld van een Pyrrusoverwinning, maar eveneens een bevestiging van zijn besluit om aan de macht te blijven. Gesprekken over democratisering en verkiezingen zullen dan onmogelijk zijn.

Desalniettemin is niet iedereen overtuigd van het aftreden van Assad. Zijn tegenstanders willen hem weg, maar anderen (zoals Rusland en Iran) blijven hem steunen (Gupta, 2016: 37). In een interview met Radio 1 in april 2018 vertelde freelancejournalist Eduard Cousin zelfs dat de Syrische bevolking vooral snel vrede wil, of dat nu met of zonder Assad is (Radio 1, 09/04/2018). Volgens Ranjit Gupta zou een volledige ‘regime change’ zelfs het einde van Syrië betekenen, en zou het voor nog meer langdurige oorlogen zorgen in de regio – een visie die ook Iran en Rusland delen.¹ Hij roept op tot onderhandelingen binnen de internationale gemeenschap zonder Syrië, omdat geen van de Syrische partijen alleen machtig genoeg is om mee te beslissen in naam van het Syrische volk (Gupta, 2016: 37-38). Dit is echter geen goed idee. Syrië is al lang geen regionaal conflict meer gezien de internationale aanwezigheid, maar

¹ Het artikel ‘Cold War and Ayatollah Residues’ van Matthew Croston gaat dieper in op de wensen en motieven van zowel Rusland als Iran. Beide landen volgen een beleid waarin ze hun eigen interesses voorop stellen: Iran als regionale grootmacht heeft nood aan Syrië als bondgenoot, Rusland heeft Syrië nodig als toegang tot de politiek van het Midden-Oosten. Beide landen zien liever het behoud van de status quo, dan de overgang naar een onbekend regime. Ze trekken volop de kaart van Syrië – hun steun aan Assad is hiermee verbonden, maar niet onoverkomelijk. Indien een aanvaardbaar alternatief zich stelt, bestaat de kans dat ze Assad niet langer in bescherming nemen (Croston, 2014: 99, 103).

het land heeft wel nood aan een regionale heropbouw. Om deze reden is dan ook nood aan Syrische aanwezigheid tijdens vredesgesprekken. Conferenties zoals die in Brussel in april 2018, zonder Syrische vertegenwoordiging, zenden een duidelijk signaal naar de buitenwereld, maar het land zelf moet ook betrokken zijn. Indien er geen overeenkomst kan worden gesloten tussen Assad en de oppositie zal de internationale gemeenschap langs de zijlijn voorstellen blijven maken, zonder resultaat.

2.1.2.2. Syrië

Ook de politieke geschiedenis van het land zal vredesgesprekken bemoeilijken. Sektarisme was lange tijd een belangrijk gegeven in Syrië: de familie Assad kende in ruil voor politieke steun heel wat autonomie toe aan lokale leiders (Khaddour & Mazur, 2013: 3). Regio's waren niet verbonden, en ook de drie grote Koerdische regio's in Noord-Syrië hadden weinig banden met elkaar. Toch namen ze samen de wapens op tegen radicale islamisten zoals IS, en later ook tegen het Syrische regime (Khaddour & Mazur, 2013: 6-7). Ondertussen zijn de Koerden een grote gewapende groep, die dromen van een onafhankelijk Koerdistan. Gezien de kritiek op de Catalaanse onafhankelijkheidsverklaring en de versnippering van de Koerden over meerdere staten, lijkt het echter weinig waarschijnlijk dat er een onafhankelijk Koerdistan zal worden opgericht.

De VN voorziet in richtlijnen die bepalen wanneer een minderheid het recht heeft om autonoom of onafhankelijk te worden. De vraag is of de minderheden in Syrië (met de Koerden op kop) hun zelfbeschikkingsrecht kunnen opeisen én volbrengen. Een 'inheems volk' zijn de Koerden niet, waardoor 'remedial secession' de enige optie lijkt. Hiervoor moet de bevolkingsgroep in kwestie langdurig geschonden zijn in haar mensenrechten, wat (los van de burgeroorlog) ook niet het geval is – Assad was een dictator maar liet de Koerden hun gang gaan zolang ze hem niet in de weg stonden. Syrië opsplitsen lijkt dan ook een onwaarschijnlijke piste.²

Barry Posen beschrijft in zijn artikel 'The Security Dilemma and Ethnic Conflict' het gevaar dat 'partition' of opdeling van een land met zich meebrengt. Het opsplitsen van een land zorgt immers voor een zeker 'security dilemma': de minderheid wordt een nieuwe groep aan de grenzen, die militair een bedreiging kan vormen (Posen, 1993: 27). Een betere oplossing is om

² Dergelijke informatie komt voort uit de lessen 'Volkenrecht' aan de Universiteit Antwerpen, academiejaar 2017-2018. Deze zijn gebaseerd op het handboek uit 2015 dat wordt gebruikt in deze thesis.

Syrië politiek één te laten, waarbij minderheden een vorm van autonomie krijgen om zelf hun bestuur te regelen. Dit is waar Stuart Kaufman op doelt met zijn pleidooi voor ‘reconciliation’: met wederzijdse erkenning en samenwerking zal meer worden bereikt dan met het opsplitsen van één onstabiel land in twee onstabiele landen.

Hier tegenover staat Carter Johnson. Volgens hem is ‘partition’ een beloftevolle manier om conflicten in de toekomst te vermijden, omdat op deze manier groepen worden opgedeeld in homogene gebieden (Johnson, 2008: 142-143). Johnson geeft in zijn artikel echter niet aan of hij praat over effectieve opsplitsing in soevereine staten, of het toekennen van autonomie aan de etnische groepen binnen eenzelfde staat. Het steeds opsplitsen van etnische groepen in kleinere, soevereine staten is een werk zonder einde dat precedenten schept voor anderen én geen oplossing biedt voor blijvende spanningen. Zoals eerder aangegeven, is ‘reconciliation’, het opnieuw opbouwen van de relaties, in dit geval een betere optie dan zomaar het land opdelen (Kaufman, 2006: 208).

2.1.3. Economie

Veiligheid voor de bevolking en een overgang naar democratie (of toch een politiek regime dat het Syrische volk gunstig stemt) zijn vereisten om over te kunnen gaan tot economische ontwikkeling. Een goede economie en economische welvaart zijn een vereiste voor het ontwikkelen van een democratie (Monten, 2014: 185). Ook John Mueller benadrukt het belang van economische ontwikkeling en voorspoed in het onderdrukken van geweld binnen een samenleving (Mueller, 2000: 68). Zonder welvaart en jobs voor de bevolking, kunnen de frustraties die leven niet worden weggewerkt. De exclusie van de bevolking inzake economie en herverdeling van de winst, lag mee aan de basis van de protesten. Indien dit element wordt weggewerkt, kan in Syrië aan een duurzame vrede worden gewerkt.

In het jaar 2000, toen Assad aan de macht kwam na de dood van zijn vader, kondigde hij een ‘liberalisering en opening van de economie’ aan (Krieg, 2017: 56). In 2003 tekende Syrië zelfs een overeenkomst met de Europese Unie, en in 2010 startten onderhandelingen om toe te treden tot de World Trade Organisation (Fanack, 2018). Deze economische wending zorgde echter voor heel wat onrust onder de Syrische bevolking, terwijl de vertrouwelingen van de president profiteerden. Net zoals in de politiek, waren in de economie grote delen van de bevolking uitgesloten (Krieg, 2017: 116). Desondanks was het land aan de vooravond van de protesten

een land in groei. Sinds het begin van de oorlog is Syrië echter helemaal weggezakt in economische rampspoed. Er is een hoge werkloosheid, de munt is weinig tot niets waard en heel wat van de infrastructuur in het land is vernietigd door het aanhoudende geweld (Fanack, 2018). Een recente studie van de Wereldbank toont aan dat Syrië tussen 2011 en 2016 een verlies leed in GDP van ongeveer 226 miljard dollar, om nog maar te zwijgen van humanitaire en psychologische schade bij de bevolking (The Worldbank, 2017: ii).

Syrië heeft duidelijk nood aan economische heropleving. Ten eerste is er nood aan investeringen in infrastructuur: ziekenhuizen, wegen, voedselvoorziening, drinkbaar water... De staat moet terug kunnen voldoen aan de basisbehoeften van haar bevolking (Ghani & Lockhart, 2008: 200). Daarna pas kunnen investeringen volgen om de economie opnieuw op gang te trekken en inkomsten te genereren. Ook hier moet de ongelijkheid worden teruggeschroefd: het volk moet mee kunnen profiteren van een draaiende economie, zonder dat de winsten bij een beperkte elite blijven.

2.2. De internationale wereld

Uiteraard heeft het conflict in Syrië ook een internationale dimensie, onder meer met de overgewaaide Arabische lente en de aanwezigheid van meerdere, internationale coalities in het conflict. Deze transformatie van een regionaal conflict in een internationaal conflict omschrijft *Middle East Monitor* passend als: ‘the mutation from the Syrian War to the War in Syria’ (MEMO, 14/03/2017). Een mogelijk nationaal programma moet vormgeven aan een functionerende Syrische staat waarin het Syrische volk zich kan vinden, maar waar ook de internationale wereld mee akkoord gaat.

Het heropbouwen van een land moet gericht zijn op het intern functioneren van de staat, maar ook op internationaal presteren. Er moet voorbij de eigen grenzen worden gekeken, aangezien een staat pas een staat is als deze door de rest van de wereld als staat wordt erkend (Ghani & Lockhart, 2008: 169-171). Door de beperkingen van deze thesis zal echter hoofdzakelijk worden gefocust op het statelijk niveau om tot aanbevelingen te komen voor de toekomst. Invloeden van buitenaf zullen zonder twijfel bepalend zijn voor deze aanbevelingen, zoals het ‘level-of-analysis’-concept van Kenneth Waltz suggereert (Dunne & Schmidt, 2014: 104-106). De belangen van elke betrokken staat hebben echter geen plaats in dit onderzoek. Enkel de nood

aan internationale betrokkenheid en de rol die de internationale gemeenschap zal spelen in de reconstructie van Syrië zal worden benadrukt.

Om bovenstaande problemen te kunnen aanpakken, is er nood aan een strategie. In het geval van Syrië wordt het bovenvermelde kader van prof. Sauer gebruikt: het geweld moet stoppen en de levensomstandigheden voor de burgers moeten worden verbeterd (zowel op vlak van behoeftes als sociale gelijkheid). Er moet eveneens worden nagedacht over de politieke toekomst van het Assad-regime en de opbouw van een functionerende staat. Als laatste komt de economie aan de beurt, waarna Syrië terug actief kan participeren in de internationale wereld.

Dit lijkt een vanzelfsprekende aanpak, maar er is een groot struikelblok: een dergelijk plan kan worden uitgewerkt op papier, maar moet nadien worden geïmplementeerd op een staat die al jaren door oorlog is verscheurd. De toewijding van de betrokken staten speelt met andere woorden een even grote rol als het toekomstplan zelf (Monten, 2014: 184). De ‘Montevideo Convention on the Rights and Duties of States’ (1933), een breed gedragen definitie van het concept ‘staat’, gaat niet uit van erkenning door andere staten, maar voorziet enkel voorschriften waaraan een staat moet voldoen om als staat te worden gezien in het internationaal recht (De Feyter, 2015: 259).³ Toch is een staat ook afhankelijk van externe erkenning. De organisatie van het toekomstig Syrië hangt dus niet alleen af van interne factoren, maar moet ook de goedkeuring krijgen van de internationale gemeenschap – misschien wel het moeilijkste element van de onderhandelingen.

2.2.1. State and peace

Dit onderzoek start met de assumptie van een wapenstilstand: er wordt niet meer gevochten en toekomstplannen liggen op tafel. Deze ‘peacebuilding-operation’ in Syrië bestaat hierdoor uit twee elementen: ‘nation-building’ en ‘state-building’ – het opnieuw opbouwen van één bevolking over de geschillen heen, respectievelijk het opnieuw opbouwen van de staat op zich. Het principe van ‘nation-building’ heeft twee dimensies: ofwel blijft het land één, ofwel is er sprake van ‘partition’ en worden de etnische groepen gesplitst (Shamir & Shikaki, 2002: 187). Zoals vermeld, is het opdelen van Syrië onwaarschijnlijk, waardoor ‘reconciliation’ als enige optie overblijft. Desondanks zijn er sektarische problemen, met de sjiïeten en soennieten die

³ De vier criteria waaraan een staat moet voldoen om volgens de Montevideo Conventie als staat te worden aanzien in het internationaal recht zijn te vinden in artikel 1: Een permanente bevolking - een duidelijk begrensde territorium - een regering - capaciteiten om relaties met andere staten aan te gaan (De Feyter, 2015: 259).

lijnrecht tegenover elkaar staan, én de trauma's van jarenlang geweld. Het opnieuw smeden van banden tussen de verschillende bevolkingsgroepen zal een werk worden van lange duur, waarvoor grote inspanningen zullen moeten worden geleverd. Syrië mag dan wel politiek opnieuw worden opgebouwd, als niet elke bevolkingsgroep zich kan vinden in de nieuwe structuur zullen binnen de kortste keren weer problemen naar boven komen.

Het principe van 'state-building' heeft drie afzonderlijke componenten: het versterkt bestaande structuren, bouwt nieuwe, of verandert het regime compleet (Monten, 2014: 176). Naast het reeds besproken 'reconciliation' is dus ook 'regime change' een belangrijke term om in gedachten te houden, aangezien de vraag zich stelt of Assad aan de macht moet blijven, of er verkiezingen moeten worden gehouden die voor een ander regime kunnen zorgen. Hier zal de internationale gemeenschap van grote invloed zijn. Ze is sterk betrokken bij het conflict in Syrië en een groot aantal wereldleiders ziet Assad graag vertrekken, al heeft hij nog steeds medestanders. De vraag hoe eventuele verkiezingen moeten worden georganiseerd en hoe de overgang aan de top moet worden geregeld, vallen in dat opzicht het beste onder deze termen.

Om tot structurele oplossingen te komen voor de problemen in Syrië, moeten onderhandelingen over vrede gericht zijn op de lange termijn en niet focussen op 'quick fixes'. Uiteraard horen hier enkele kanttekeningen bij. Een land zoals Syrië zal niet zomaar democratische waarden aanvaarden zoals het Westen die graag wenst op te leggen. De autoritaire geschiedenis van Syrië kent weinig democratische bodem, en laat net dit bepalend zijn voor het succes van een democratische overgang, zoals de theorie van de democratische vrede⁴ beschrijft (Goetze & Guzina, 2008: 322-323). Zonder reeds bestaande democratische basis zal het zeer moeilijk worden om van Syrië een zuivere democratie te maken. Hierdoor dringt zich een soort mengvorm op, deels democratisch, deels autoritair, als overgang tussen beide vormen (Goetze & Guzina, 2008: 324). 'Path-dependency' en de invloed van voorgaande politieke entiteiten en cultuur zijn van groot belang en kunnen niet zomaar worden vergeten.

Om tot een duurzame vrede te komen in Syrië moeten zowel de natie als de staat opnieuw worden opgebouwd. Beiden zijn bepalend voor de toekomst: de volledige Syrische bevolking

⁴ De 'theorie van de democratische vrede' stelt dat democratieën onderling bijna nooit oorlog voeren en vreedvoller met elkaar omgaan dan met autocratieën (of autocratieën onderling). Volgens de theorie is dit onder andere een gevolg van de democratische basis van dergelijke staten, die verantwoording moeten afleggen aan hun bevolking. Eveneens beschrijft de theorie de moeilijkheden die jonge democratieën ondervinden omwille van hun gebrek aan 'ervaring' (Russett, 1993: 10-11).

moet als één geheel haar land terug opbouwen. Indien er opnieuw frustraties ontstaan tussen bepaalde groepen, zal er snel weer een conflict ontstaan. De staat speelt hierin een belangrijke rol: ze moet eenheid promoten maar ook voorzien in de basisbehoeften van haar volk. De aangepaste driehoek van prof. Sauer is hierin de te volgen strategie: maatschappelijke problemen moeten worden opgelost (geen discriminatie en gelijke rechten voor iedereen), een werkend staatsbestel is nodig waarmee de Syrische bevolking akkoord gaat, en een draaiende economie die voor inkomsten zorgt die rechtvaardig besteed worden.

Na het bepalen van het framework waarbinnen deze thesis werkt en het duiden van de belangrijkste termen, zal in het volgende hoofdstuk dieper worden ingegaan op de voorgeschiedenis van het conflict in Syrië, met een verduidelijking van de situatie vóór de Arabische Lente, en na de Arabische Lente. Nadien volgt een uitgebreide bespreking van de relevante beleidsvoorstellen voor de toekomst van Syrië, met een analyse van de resultaten als slot.

3. Historische inleiding: Syrië

3.1. Voor 2011

2011 was het jaar van de revoluties in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De onvrede over de economische wantoestanden in Tunesië en de zelfmoord van de jonge Tunesische verkoper Mohammed Bouazizi luidden begin december 2010 het begin in van wat als naam *Ar-Rabī' Al-'Arabī* meekreeg – de Arabische Lente. De Tunesische president Ben 'Ali moest het land ontvluchten na aanhoudende protesten, wat een precedent schepte voor de getormenteerde bevolking in de buurlanden. De onrust waaide over naar onder meer Libië, Egypte, en uiteindelijk ook Syrië (Van Ostaeyen, 2015: 51).

Vóór de Arabische Lente en de daaropvolgende burgeroorlog in Syrië, had president Bashar al-Assad het land stevig in handen. Zijn vader Hafiz al-Assad kwam na een geslaagde coup in 1970 aan de macht, wat het chaotische land eindelijk stabiliteit verschafte. Hafiz al-Assad installeerde een dictatuur die voornamelijk bestond uit leden van religieuze minderheden, en speelde slim in op de angsten van deze minderheden ten opzichte van de soennitische meerderheid. Alle macht was in handen van een beperkte elite die vooral bezorgd was om haar eigen voortbestaan (Peeters, 2013: 135-136, 138). De binnenlandse economie steunde zwaar op de landbouw, de export werd beheerst door de olie-industrie (INSS, 2017: 71).

In het jaar 2000 stierf Hafiz al-Assad en nam zijn zoon Bashar al-Assad de leiding over Syrië over. Zijn politiek was milder in vergelijking met die van zijn vader. Hij stond voor economische liberalisering die wel een positief effect had op de algemene toestand, maar de kloof tussen de steden en agrarische gebieden vergrootte (INSS, 2017: 72). Deze corrupte, economische hervorming trof een groot deel van de Syrische bevolking: noodzakelijke subsidies werden afgeschaft, er was minder werk en prijzen van levensmiddelen gingen omhoog. Het platteland zonk weg in armoede, terwijl de elite slapend rijk werd (Peeters, 2013: 135-136, 138).

Op maatschappelijk vlak nam Bashar al-Assad wel de houding van zijn vader over. Het regime bleek uiterst repressief ten opzichte van dissidenten en kritische stemmen. Politieke oppositie werd niet aanvaard, en van de bijna twee miljoen Koerden in het land hadden slechts enkelen een paspoort. Frustraties onder de bevolking groeiden. Een opstand zoals in Tunesië en Libië

leek onvermijdbaar – één vonk was voldoende om het land in lichterlaaie te zetten (Peeters, 2013: 135-136, 138).

3.2. Na 2011

Deze vonk vond de Syrische bevolking in de opstanden van de Tunesiërs en Libiërs. Vanaf januari 2011 vonden sporadisch kleine betogingen plaats, in nasleep van de gebeurtenissen in voorgaande landen (Peeters, 2013: 140) Het protest bereikte echter haar hoogtepunt pas enkele maanden later. Begin maart 2011 kwam het Syrische volk op straat tegen haar leider Assad. In tegenstelling tot de protesten in Tunesië, die relatief vreedvol verliepen, vertaalde deze protestbeweging zich niet in een algemene eis tot ‘regime change’ – het regime in Damascus werd ter verantwoording geroepen, maar zonder de eis dat Assad zou aftreden (Gupta, 2016: 29).

President Assad reageerde echter onmiddellijk op hardhandige manier: opstandelingen werden opgepakt en verdwenen voor even (in sommige gevallen voor altijd) achter de tralies. Meerdere mensen werden door veiligheidstroepen neergeschoten. De zaak escaleerde door de aanhoudende protesten en het regeringsleger ging steeds bloediger te werk. Op deze manier trachtte Assad zijn bevolking te ontmoedigen; het tegendeel bleek waar. Steeds meer soldaten kozen de kant van de burgers. Het was het begin van een burgeroorlog die tot vandaag blijft verder duren. Het geweld verspreidde zich over het land, en de internationale gemeenschap had geen effectief antwoord (Van Ostaeyen, 2015: 77-78).

Onder impuls van gedeserteerde Syrische soldaten werd het *Free Syrian Army* opgericht. Dit was in eerste instantie een kluwen van groepen soldaten en gewapende burgers, maar is nu een van de belangrijkste oppositiegroepen in Syrië. In 2012 richtten de verschillende facties van de oppositie *The National Coalition of Syrian Revolutionary and Opposition Forces* op, waardoor de oppositie in theorie verenigd werd in één front; in realiteit had en heeft ze nog steeds geen effectieve macht (CFR, 11/09/2013). De centrale autoriteiten verloren meer en meer hun gezag en het land raakte verdeeld onder lokale machthebbers, waaronder het kalifaat van Islamitische Staat (The Worldbank, 2017: 4). Ook de Koerdische gewapende groeperingen in Syrië vechten voornamelijk voor zichzelf – ze liëren zich noch met het Assad-regime noch met alternatieve bewegingen (Gupta, 2016: 30). Het land is in handen van verschillende entiteiten die elk strijden voor hun eigen belangen.

De sterke internationale aanwezigheid in Syrië is een extra factor die de situatie bemoeilijkt. Rusland als bondgenoot van Assad, staat steeds meer tegenover de Westerse alliantie onder leiding van de VS. Met de verkiezing van president Trump werd de anti-Assad houding nog heviger. Toch lijkt de VS zich terug te trekken uit de strijd, en laat ze de oorlog liever over aan lokale bondgenoten. Gevreesd wordt dat de VS en bijgevolg het Westen haar invloed zal verliezen in Syrië, en dat Rusland samen met Iran en Assad de oorlog zal beëindigen in diens voordeel (De Tijd, 09/04/2018).

Zoals in volgende hoofdstukken nog zal blijken is de steun van Rusland en Iran echter ook niet onvoorwaardelijk. Het Syrische conflict is een wespennest geworden waar weinigen zich nog durven in mengen. Het land mag echter geen tweede Libië of Irak worden, zonder oplossing en overgeleverd aan chaos en extremistische groeperingen. De internationale gemeenschap ving reeds meerdere vredesgesprekken aan, maar telkens eindigden deze zonder een vaststaand antwoord op de Syrische kwestie.

4. Casestudy: Syrië

Reeds meermaals waren de Syrische burgeroorlog en haar verwoestende gevolgen het onderwerp van onderhandelingen en formele toppen. Hoe het verder moet met het verscheurde land is al jaren een groot vraagstuk waarop nog steeds geen eensluidend antwoord bestaat. Steden zijn verwoest, de economie is volledig ingestort en duizenden mensen ontvluchtten het geweld. Het werk dat moet worden gedaan om van Syrië terug een vreedevol land te maken, lijkt haast onmogelijk.

In 2015 nam de VN-Veiligheidsraad unaniem *Resolution 2254* aan, een zoveelste internationale reactie op de oorlog in Syrië (zie bijlage 1). De resolutie blijft tot vandaag de basis van elk nieuw vredesgesprek, met de nadruk op ‘confidence-building measures’, noodzakelijke humanitaire hulp en de nood aan een staakt-het-vuren in Syrië, maar is nog niet uitgevoerd in de praktijk. De doelen die werden vooropgezet (onder meer gelijke rechten voor alle bevolkingsgroepen, geen discriminatie, beter naleven van de mensenrechten...) zijn nobel, maar momenteel niet haalbaar gezien de moeilijke situatie. Daarnaast spreekt de resolutie ook over een nieuwe grondwet en nationale verkiezingen gelinkt aan het aftreden van president Assad. Zijn positie in het land was dan ook het grootste twistpunt tijdens de onderhandelingen (RAND, 2017b: 4-5).

Toch hebben een groot aantal denktanks en vredesorganisaties al een poging gedaan een plan op te stellen voor een vreedevolle transitie in Syrië, waarbij de oorlog plaatsmaakt voor een hoopvolle toekomst. Deze plannen en hun inhoud zijn het onderwerp van dit laatste grote hoofdstuk, dat is opgedeeld in drie pijlers: maatschappij, staat, en economie. Elk van deze pijlers is eveneens opgedeeld per wederkerend thema in de blueprints.

4.1. Maatschappij

De Syrische bevolking heeft zwaar te lijden gehad onder jaren van geweld. Op vlak van veiligheid worden de Syriërs niet alleen bedreigd door het aanhoudende geweld, maar ook indirecte dreigingen maken het leven van de mensen moeilijk. Zelfs als het geweld stopt, zijn de levensomstandigheden voor de Syrische bevolking nog steeds levensbedreigend. Een rapport van *The Worldbank Group*, gepubliceerd in 2017, schetst de penibele situatie van het land. Meer dan de helft van de Syrische bevolking moest noodgedwongen verhuizen door het conflict. In totaal werd 32 procent van de wooneenheden vernietigd of beschadigd. Daarnaast

waren er al problemen met de watervoorziening voor de start van het conflict in 2011, en zijn deze alleen maar groter geworden. Ook de energievoorziening heeft zware schade geleden. De overheid subsidieerde elektriciteit en doet dat nog steeds, maar de vraag is in welke mate. Het wegennetwerk van en naar de grootste steden is bijna volledig verwoest, en slechts één luchthaven in Damascus is nog operatief. Daarnaast blijft ook gezondheidszorg een groot probleem. Voor de start van het conflict waren medische voorzieningen reeds ondermaats, en gedurende het conflict zijn ziekenhuizen meermaals het slachtoffer geweest van zware aanvallen en bombardementen. Zes op de tien Syriërs leeft in armoede, en voedsel is schaars (The Worldbank, 2017: vi, 22, 29, 33, 36, 38, 71). Er is dus heel wat werk om de situatie voor de bevolking terug leefbaar te maken.

Humanitaire hulp

De Europese Unie hamerde na de conferentie in april 2018 op de nood aan humanitaire hulp voor de Syrische bevolking. Hiervoor werd 4,4 miljard dollar steun toegekend voor het jaar 2018, en 3,4 miljard dollar voor 2019 en 2020. Het volk moet bescherming krijgen tegen het geweld, burgers in conflictgebieden moeten worden geëvacueerd en hulpdiensten moeten vrije toegang krijgen. Bescherming van hulpdiensten en internationale hulporganisaties is dan ook prioritair om de humanitaire situatie te doen verbeteren. Het tegenhouden van hulpgoederen wordt ronduit omschreven als een schending van de mensenrechten (Council of the EU, 2018a: 1-2).

Het effectieve conferentiedocument focust op vlak van sociale veiligheid sterk op de bescherming van burgers en civiele faciliteiten (ziekenhuizen, watervoorziening...). Het gebruik van geweld tegen burgers, de aanhoudende stroom van vluchtelingen, en de bescherming van kwetsbare groepen als vrouwen en kinderen zijn hoofdpunten in het document (Council of the EU, 2018b: 1). In hun besluit staat militaire de-escalatie dan ook op de voorgrond, zodat humanitaire organisaties ter plaatse de Syriërs te hulp kunnen komen (Council of the EU, 2018b: 3). De misdadige acties van het Syrische regime worden veroordeeld, en het rapport belooft dat de misdadigers zullen worden veroordeeld door het Internationaal Strafhof. De bestraffing wordt echter niet concreet gemaakt – een onvolledig standpunt dat in meerdere vredesplannen wordt ingenomen. (Council of the EU, 2018b: 6-7).

Syrische inspanningen

Daar waar Assad de macht heeft, wordt de schijn van ‘normaliteit’ hoog gehouden, en wie van in het begin de kant van Assad koos, draagt hier nu de voordelen van. Reeds kort na de uitbraak van de oorlog startte de Syrische regering zelf met plannen voor een reconstructie. In 2017 werd het ‘National Development Programme for Post-War Syria’ aangekondigd (11.11.11, 2018: 11). De oppositie wordt zwaar gestraft in dit project van het regime. In die gebieden waar de oppositie aan de macht is of was, zijn plannen voor zware afbraakwerken zodat de oorspronkelijke bewoners niet kunnen terugkeren (11.11.11, 2018: 13). Assad hervormt zijn land zo naar zijn eigen wens.

Een rapport uit 2016 van het *European Council on Foreign Relations* stelt dat daar waar de staat nog steeds de controle heeft, voornamelijk het westen van het land, investeringen worden gedaan in het welzijn van de burgers. De staat is er blijven functioneren als voorheen. In 2016 werd voor niet minder dan vier miljard dollar geïnvesteerd in projecten in en rond Damascus, een poging van Assad om zijn macht te consolideren en de situatie te normaliseren. Overheidsjobs gaan dan weer vooral naar de families van ‘martelaren’, zij die stierven voor het Assad-regime (ECFR, 2016: 4).

Dit is sterk in het voordeel van huidig president Assad, die zich op deze manier kan profileren als enige legitieme politieke entiteit, die ondanks het geweld haar burgers blijft helpen. Indien het volledige land terug onder controle zou komen van het regime, kan de staat opnieuw haar functie uitoefenen. Dit lijkt hoe langer hoe meer een scenario waar rekening mee moet worden gehouden. De bevolking wil dat het geweld stopt, en het Assad-regime is momenteel de enige actor die kan voldoen aan de noden van de burgers én voor stabiliteit kan zorgen. De staat is nog steeds een van de grootste werkgevers, en voorziet nog steeds, weliswaar zeer beperkt, in onderwijs en gezondheidszorg (ECFR, 2016: 8).

Etnische spanningen en de bouw van een ‘civil society’

Het tweede deel van sociale veiligheid, de erkenning van onderdrukte bevolkingsgroepen en het terug één maken van de bevolking, is een groter struikelblok. Ondanks alle etnische problemen, ziet het ECFR de Syrische nationaliteit, met haar gedeelde geschiedenis en gedeelde leed, als een middel om de bevolking terug één te maken (met uitzondering van de Koerden). Ze roept op de Syrische houding ten opzichte van minderheden te veranderen en pleit voor meer

individuele rechten, voor elke minderheid, met minder discriminatie tegen al wie niet Arabisch is én politieke vertegenwoordiging voor minderheden (ECFR, 2016: 11).

Een ‘security policy brief’ van het Egmont Instituut te Brussel roept eveneens op tot meer sociale gelijkheid, meer politieke verantwoording, beter onderwijs, vrouwenrechten en nog meer. Hiervoor is niet alleen een sterke staat nodig maar ook een sterk middenveld, geëngageerde mensen die willen vechten voor deze veranderingen (Egmont Institute, 2018: 4). De vraag hoe deze ‘nation-building’ moet worden georganiseerd, blijft helaas onbeantwoord. Ook de Europese Unie heeft hier geen antwoord op. Pas de laatste bladzijde van het Europees conferentiedocument spreekt over de nood aan een ‘community-based approach’, om van het verscheurde Syrische volk terug één bevolking te maken (Council of the EU, 2018b: 9-10).

11.11.11 beschrijft daarentegen wel het belang van een sterke ‘civil society’. Op deze manier kan de lokale bevolking toch haar stem laten horen, en is er een alternatief voor geweld. Een sterke organisatie van de bevolking zal eveneens een grote rol spelen in ‘reconciliation’ en het promoten van een dialoog over etnische grenzen heen. In het verleden werden dergelijke initiatieven steeds gedwarsboemd door het regime, maar nu hebben de Syriërs een kans om zich te organiseren. De ongelijkheden van voor 2011 mogen niet opnieuw de maatschappij beheersen, en een dergelijke, grote samenhang kan het verscheurde volk terug één maken (11.11.11, 2018: 40). Tezelfdertijd doet Assad echter aan zijn eigen manier van ‘nation-building’: gebieden waar de oppositie aan de macht was, worden vrijgemaakt voor medestanders van het regime. Het rapport van 11.11.11 omschrijft dit als ‘social reconfiguration’. Het regime zelf rechtvaardigt deze handelingen door te stellen dat het onderontwikkelde gebieden zijn die op deze manier ontwikkeld worden (11.11.11, 2018: 14).

Vluchtelingen

Ook het lot van vluchtelingen is een belangrijk gegeven. Volgens *Carnegie Middle East Centre* moet een politieke oplossing vasthangen aan een plan voor de terugkeer van vluchtelingen. Zonder politiek plan komen deze vluchtelingen terug in chaos, zonder plan tot terugkeer kan een sterke civiele maatschappij zich niet ontwikkelen (CMEC, 2018: 2). De ‘social reconfiguration’ waar Assad echter aan werkt, is een grote hinderpaal voor het ontwikkelen van een plan voor de terugkeer van vluchtelingen. Zoals voorheen probeert Assad opnieuw via een soort ‘verdeel-en-heers’-techniek zijn macht te consolideren.

Vluchtelingen moeten veilig kunnen terugkeren naar hun thuisland. De Europese Unie wil dat elke Syriër die terugkeert, kan rekenen op steun van de Syrische staat. Elke terugkeer moet eveneens vrijwillig zijn en naar keuze, zonder verdere fysieke bedreiging. Vluchtelingen moeten worden beschermd tegen discriminatie of misbruik door derden. De kans bestaat immers dat burgers zouden worden afgerekend op daden van familieleden of kennissen (die de kant kozen van het regime of een extremistische groepering), wat een nieuwe basis voor maatschappelijke problemen zou creëren (Council of the EU, 2018a: 8-9).

De *European Parliamentary Research Service* koppelt de implicatie van ‘safe-zones’ in Syrië aan een gecontroleerde terugkeer van vluchtelingen naar hun land. Volgens het rapport omvat een ‘safe-zone’: ‘a location within the disputed territory that is neutral and free of belligerent activity, to which humanitarian access is guaranteed, and that is protected from combatant parties by combined armed forces’ (EPRS, 2017: 6). Door het voorzien van deze ‘veilige plekken’ kunnen Syrische vluchtelingen opgevangen worden in hun eigen land, waarna een doorstroom kan volgen naar de originele verblijfplaats (EPRS, 2017: 6). Dergelijke zones zijn echter nog steeds niet vastgelegd en de organisatie ervan is tot vandaag een punt van discussie.

4.2. Politiek

Op het vlak van politiek kan een onderscheid worden gemaakt tussen slechts twee grote standpunten: enerzijds willen oppositiegroepen geen toekomst met Assad (een standpunt waarin ze steeds minder worden gesteund door het Westen), anderzijds ziet Assad zichzelf als overwinnaar, gesteund door het triumviraat Iran, Rusland en Turkije. Gezien de recente ontwikkelingen in het conflict lijkt het steeds waarschijnlijker dat Assad zal aanblijven als president van Syrië. Meer en meer plannen voor een Syrische toekomst houden dan ook rekening met zijn blijvende aanwezigheid als staatshoofd. Daarnaast is de territoriale organisatie van het land een prangende kwestie, net als de inmenging van meerdere grootmachten.

Decentralisatie

Het *European Council on Foreign Relations* publiceerde in 2016 een eerste rapport over hoe de toekomst in Syrië er moet uitzien. De conclusie luidde dat decentralisatie onvermijdelijk is. De ‘devolutie’ begon volgens het ECFR in maart 2016, toen de Koerden een autonome regio uitriepen in het noordoosten van Syrië, een signaal naar het regime dat zonder hen geen vrede

mogelijk is (ECFR, 2016: 1). Het land is feitelijk dan wel verdeeld in verschillende machtscentra, toch willen de Syriërs geen effectieve opsplitsing van hun land. Om deze reden pleit het ECFR voor decentralisatie: de lokale machtscentra worden zo behouden en kunnen de Syrische bevolking sneller bedienen, minderheden worden beter gerespecteerd, en sterke provincies zorgen voor een stabielere staat (ECFR, 2016: 2). De Koerden zelf spreken in dit geval van ‘democratisch confederalisme’ (CMEC, 2018: 14).

Hoe moet deze gedecentraliseerde staat er dan gaan uitzien? Het ECFR ziet een rol weggelegd voor een federale Syrische staat inzake administratie en het beheer van kritieke infrastructuur (ECFR, 2016: 8). Daarnaast blijft het echter de vraag hoeveel macht moet worden overgeheveld naar provincies, directoraten of districten. Ook de verdeling van natuurlijke rijkdommen is een vraagteken.

Ook *RAND Corporation* is voorstander van decentralisatie, aangezien de sterk gecentraliseerde aanpak Syrië altijd heeft gehinderd in haar ontwikkeling. Decentralisatie zal het land stabiliseren, van veiligheid voorzien, en kan leiden tot een politieke ontwikkeling waarin elke Syriër zich kan vinden, aangezien alles op een meer lokaal niveau zal worden beheerd (RAND, 2016: 1). In 2016 reeds voorzag RAND dat een ‘regime change’ in Syrië waarschijnlijk onmogelijk zou zijn, waardoor inzetten op dergelijke decentralisatie een aanvaardbaar alternatief is (RAND, 2016: 3).

RAND geeft als enige denktank wel scenario’s voor hoe een decentralisatie er moet uitzien. Er zijn vier verschillende opties: een *beperkte versie* volgens de Syrische grondwet (met financiële en administratieve autonomie voor deelgebieden), een *uitgebreide versie* met meer macht voor lokale heersers (waarbij meerdere, plaatselijk verkozen raden zouden instaan voor het bestuur), *asymmetrische decentralisatie* (met autonomie voor bv. de Koerden, maar de rest van Syrië blijft staatsgeleid – een realistische optie volgens RAND), of *symmetrische decentralisatie* (waarbij Syrië wordt opgedeeld in gelijkwaardige autonome gebieden, bestempeld als federalisme) (RAND, 2016: 5-9).

De decentralisatie die RAND voorstelt (de asymmetrische variant) is duidelijk ook een vorm van opsplitsing: het zuiden en westen in handen van Assad en het noorden in handen van de Koerden. Het oosten, dat momenteel nog in handen is van Islamitische Staat, wijst RAND toe aan de internationale gemeenschap. Dit is een weerspiegeling van de situatie zoals ze nu is ‘on

the ground', aangezien dit volgens RAND de beste mogelijk optie is om tot een stabiele vrede te komen: indien deze grenzen worden bevroren, is er een grote kans op een duurzame vrede waarbij het regime in Damascus aan de macht blijft, en waarbij de oppositie betrokken is in het dagelijks bestuur (zie bijlage 2) (RAND, 2017a: 7).

Ook het CMEC ziet toekomst in decentralisatie. 'Local governance' moet mogelijk zijn onder toezicht van een algemene Syrische staat (CMEC, 2018: 2). Het EPRS sluit zich hierbij aan. Het ineensstorten van Syrië zou een grote bedreiging zijn voor de stabiliteit van het hele Midden-Oosten, dus moet er worden nagedacht over dergelijke 'power-sharing arrangements' (EPRS, 2017: 6). De eerder vermelde mengvorm van democratie-autocratie lijkt dus een realistische optie.

Veel Syrische steun voor dit plan is er echter niet. De oppositie ziet decentralisatie als een welkom alternatief voor het aftreden van Assad, terwijl het regime zelf tegen elke vorm van decentralisatie gekant is (ECFR, 2016: 10). Het feit dat Syrië jarenlang een sterk gecentraliseerde staat was, maakt dat ook de Syrische bevolking geen voorstander is van dit voorstel uit angst voor opsplitsing en nieuwe chaos (ECFR, 2016: 9). De vraag is dan ook in hoeverre decentralisatie een haalbaar plan is: Assad is aan de winnende hand en zal niet geneigd zijn een volledige, militaire overwinning uit handen te geven voor een onderhandelde vrede waarbij zijn macht krimpt. Ook het volk zelf lijkt niet gewonnen voor dit plan.

De positie van Assad

De positie van Assad is een 'hot topic' in elk gesprek. Hier biedt een tweede rapport van het ECFR enige antwoorden. Als eerste roept dit rapport Europa op te aanvaarden dat Assad zal aanblijven als Syrisch president. Indien de-escalatie van het conflict mogelijk is met Assad als president, moeten de Europese leiders dit aanvaarden: de veiligheid van de Syrische bevolking gaat boven de politieke standpunten van buitenstaanders (ECFR, 2017: 1). Pas als Europa deze politieke realiteit kan aanvaarden, kan echt werk worden gemaakt van een staakt-het-vuren dat kans heeft op slagen (ECFR, 2017: 2). Ook 11.11.11 maakt melding van het feit dat Europa een Syrië wil zonder Assad, en stelt zich de vraag in hoeverre dit realistisch is. Het regime heeft politieke medestanders genoeg zonder Europa, en Assad focust zich voornamelijk op de reconstructie van die gebieden waar hij medestanders heeft. De oppositie hoeft niet te rekenen op miljarden dollars aan steun (11.11.11, 2018: 17).

Naast het ECFR, ziet ook *Middle East Monitor* geen toekomst zonder Assad. In tegenstelling tot het ECFR, ziet het hierin een grote rol weggelegd voor Moskou en Teheran. Syrië is te verbrokkeld na jaren oorlog, en voor MEMO is decentralisatie onvermijdelijk. Ook hier is dus geen sprake van effectieve opsplitsing in nieuwe staten, met bijvoorbeeld een onafhankelijk Koerdistan tot gevolg. MEMO stelt dat dit nooit aanvaard zal worden door Iran en Turkije, die elk een Koerdische populatie hebben en vrezen voor een spill-over-effect. Als laatste punt haalt MEMO aan dat het onmogelijk is om Syrië opnieuw op te bouwen zonder dat oorlogsmisdadigers gestraft worden, maar ook zij vermijden hierbij de naam van Assad (MEMO, 17/03/2018).

Hoewel Assads positie ijzersterk lijkt, stelt het ECFR dat een militaire overwinning voor het regime echter onmogelijk is, waardoor onderhandelingen zich toch opdringen. Zowel Assad als zijn tegenstanders zijn moe gestreden, en niet in staat om het land volledig te heroveren. De nood aan onderhandelingen wordt zo groot, met een mate van autonomie voor deelgebieden als hoogste inzet voor de oppositie (ECFR, 2017: 2, 4). Op deze manier komt er vrede en stabiliteit, en vermijdt Assad een volledige ‘regime change’.

RAND daarentegen omschrijft de positie van Assad als sterker dan ooit. De organisatie haalt de val van Aleppo in 2016 aan als kantelpunt in de oorlog. Deze voor de oppositie belangrijke stad kwam terug in handen van het regime, waardoor de dreiging die uitging van de rebellen miniem werd. De kans dat Assad nu nog een politieke transitie zal aanvaarden die leidt tot zijn aftreden, is miniem (RAND, 2017a: 2-3).

Europa en de internationale gemeenschap

Het ECFR ziet een grote rol weggelegd voor Europa wat betreft het stimuleren en in goede banen leiden van deze onderhandelingen. De EU is in staat druk uit te oefenen waar nodig, banden te smeden én is minder bevooroordeeld als bemiddelaar dan de VS of Rusland (ECFR, 2017: 6-7). Ook Marc Otte van het Egmontinstituut in Brussel schrijft dat de EU een dialoog moet nastreven tussen alle belanghebbende partners. De chaos moet plaatsmaken voor orde, en door een rol te spelen in het vredesproces is Europa in staat haar belangen te behartigen (Egmont Institute, 2018: 3).

Toch beseft ook RAND dat de situatie voor de internationale gemeenschap moeilijk wordt. Al jaren worden gesprekken gevoerd zonder uitkomst, en de enige optie die het Westen nu nog

heeft, is het blokkeren of toestaan van financiële hulp, aangezien Rusland en Iran alleen niet in staat zijn Syrië te voorzien van alle nodige financiële middelen (RAND, 2017b: 4). De doelen vastgelegd in resolutie 2254 zijn niet behaald, en RAND geeft als alternatief een ‘bottom-up approach’, met lokale verkiezingen. Zo is lokale legitimiteit gegarandeerd en de decentralisatie van het land wordt in gang gezet (RAND, 2017b: 5). Ook de rol die deze lokale kieskringen kunnen spelen in het heropbouwen van het vertrouwen van de bevolking is niet te onderschatten (RAND, 2017b: 8)

Een rapport van Euromesco (een Europees-Mediterraanse denktank) benadrukt dat voor de oppositiegroepen alleen sprake kan zijn van vredesgesprekken indien deze gelinkt zijn aan het vertrek van Assad (Euromesco, 2017: 23-24). Voorgaande paragrafen tonen echter aan dat dit weinig realistisch is. Wel spreekt Euromesco over een overgangsregering die orde moet brengen, met een tijdsperiode van anderhalf jaar voor het organiseren van effectieve verkiezingen met meerdere partijen. Eveneens is sprake van het herschrijven van de grondwet (Euromesco, 2017: 24). Concrete plannen over deze overgangsregering en de nieuwe grondwet worden echter niet vermeld.

Verkiezingen en oorlogsmisdaden

Op vlak van democratisering lijkt Syrië dus te stagneren. Assad is aan de winnende hand en is niet van plan veel extra stemmen toe te laten. De oorlogsmoeheid van zijn bevolking speelt in zijn voordeel, net als de inspanningen van het regime om in staatsgeleide gebieden toch te blijven voorzien in de noden van de bevolking. De Koerden zijn sterk georganiseerd met een autonome regio in het noordoosten van het land, wat een impuls kan zijn voor het aanvaarden van hun autonomie (ECFR, 2016: 5). Syrië is tevens altijd heel bang geweest voor sektarisch geweld zoals in Libanon. Dit kan een reden zijn waarom Assad toch kan aanblijven, en waarom het volk liever geen al te grote veranderingen ziet gebeuren. Religieuze minderheden blijven hem bijstaan, en ook de Koerden lijken liever met Assad samen te werken dan dat ze worden overgeleverd aan Turkije. Daarnaast blijft het regime de steun krijgen van Iran en Rusland, terwijl de VS de oppositie minder en minder steunt (Peeters, 2013: 138-139).

Zoals voorspeld is van verkiezingen geen sprake, en ook de misdaden van Assad blijven onbesproken. Dr. Bruce Mabley van het *Australian Institute of International Affairs* ziet in de toekomst zelfs nog meer spanningen. Indien Assad aanblijft zonder enige vorm van controle door de oppositie, voorspelt hij dat het conflict vroeg of laat opnieuw zal escaleren. Hij roept

de oppositie dan ook op om verder te blijven strijden tegen Assad, zonder wapens maar ‘underground’ en op diplomatiek niveau, zodat hij toch verantwoordelijk zal worden gesteld voor zijn daden (AIIA, 10/01/2018).

Slechts één rapport vermeldt een overgang waarin geen plaats is voor Assad. Euromesco omschrijft dat er verkiezingen moeten worden georganiseerd met meerdere partijen, en dat deze zullen afhangen van een akkoord tussen de verschillende oppositiegroepen (Euromesco, 2017: 24). Gezien de versplinterde aard van deze groepen en hun onderlinge twisten, is dit een moeilijke opgave. Daarnaast eindigt ook dit rapport met de conclusie dat decentralisatie bijna onvermijdelijk is.

Spanningsvelden

Het mag duidelijk zijn dat het politieke aspect van het conflict het meest is uitgewerkt in alle plannen. Toch blijven een aantal belangrijke vragen onbeantwoord: indien werkelijk met Assad kan worden onderhandeld over decentralisatie, welke rol speelt de oppositie dan nog? Zoals eerder vermeld, is geen enkele partij in Syrië momenteel sterk genoeg om de rol op te eisen van enige, legitieme vertegenwoordiger van de Syrische Republiek. Automatisch uitgaan van onderhandelingen met Assad, betekent het verwaarlozen van die gebieden waar Assad geen zeggenschap heeft. Zelfs al lijkt Assad momenteel de enige optie, de oppositie mag niet worden vergeten in vredesgesprekken indien de internationale gemeenschap werkelijk een mate van democratisering wil teweeg brengen in Syrië.

Is dit echter werkelijk een gewenste oplossing? Is de Syrische maatschappij klaar voor ‘democratie’? Er is geen opgeleide klasse aanwezig in het land die de regering aan haar verantwoordelijkheden kan houden, waardoor er een grote kans is dat het land snel terug zou afglijden richting autocratie of dictatuur, zoals ook de theorie van de democratische vrede voorspelt (De Mesquita, e.a., 1999: 803). Daarnaast heeft het land ook geen democratische basis om op verder te bouwen. Het zomaar democratiseren van Syrië zonder dat daar de nodige basis voor is, is een plan gedoemd om te mislukken.

Het is tevens de vraag hoe duurzaam een toekomst met Assad is. De Syrische bevolking is oorlogsmoe en wil vrede, maar in hoeverre zal het volk zich langdurig willen laten leiden door een president met zoveel bloed aan zijn handen? Hoelang zal het duren vooraleer het volk toch om vergelding roept, en hoe moeilijk zal het zijn om een dergelijk verscheurd volk terug één te

maken onder haar geweldenaar? Qua 'state-building' blijven de bestaande structuren bestaan volgens bovenstaande rapporten, maar moeten ze worden aangepast aan de autonomie van deelgebieden. De organisatie van dergelijke decentralisatie blijft echter onduidelijk en ook de Syrische steun voor dit plan is klein.

De rol van de internationale wereld is hierin van groot belang: enerzijds moet de-escalatie van het conflict worden bevorderd, zelfs met Assad als president. Anderzijds is het onmogelijk de vele misdaden van Assad te negeren. Dit is een punt waar geen enkele blueprint of aanbeveling tot 'policy' een antwoord op biedt: kan internationale samenwerking met een oorlogsmisdadiger door de beugel en zal zijn aanwezigheid voor geen blijvende onrust zorgen?

4.3. Economie

Syrië is een zwaar beschadigd land na jaren van oorlog. Zoals vermeld ligt de economie plat, publieke infrastructuur (transportwegen, elektriciteitsnetwerk, watertoevoer...) is verwoest en er wordt weinig tot niet geïnvesteerd in sociale voorzieningen zoals gezondheidszorg en onderwijs (The Worldbank, 2017: vi). De voedselproductie is ondermaats, en grote industriegebieden zijn verwoest. De export daalde met 92 procent, de import met 73 procent. Prijzen gingen drastisch omhoog: rijst werd 723 procent duurder, brood 418 procent en diesel werd 12 cent per liter duurder. De Syrische pond kende een depreciatie van maar liefst 459 procent. Ook de sancties die werden genomen door de internationale gemeenschap raakten de Syrische economische en financiële markt (11.11.11, 2018: 8). De problemen zijn groot, en om dergelijke economie terug op gang te trekken, moeten even grote maatregelen worden genomen.

Fysieke inspanningen

Een groot nadeel voor Syrië is de grote fysieke schade (zoals omschreven in punt 4.1.): mochten investeringen uitblijven door het aanhoudende geweld, dan zou enkel een letterlijke terugval van zuiver kapitaal voorkomen (The Worldbank, 2017: ix). Wanneer de vrede terugkeert, kunnen nadien door middel van nieuwe projecten opnieuw investeerders worden aangetrokken en kan de financiële put worden gedicht. Dit is echter niet het geval in Syrië. Niet alleen vielen de buitenlandse investeringen weg, ook de fysieke schade is aanzienlijk. De totale kost voor de heropbouw wordt geschat op 200 à 350 miljard USD (11.11.11, 2018: 3). Het Syrische economische netwerk is volledig vernietigd. Toch is niet alleen geld nodig, ook op institutioneel en sociaal vlak zijn inspanningen nodig (The Worldbank, 2017: ix).

In eerste instantie moet de landbouwsector terug groeien. Vóór de oorlog was landbouw een bron van inkomsten voor 43 procent van de Syrische bevolking (Euromesco, 2017: 65). Dit valt relatief eenvoudig te organiseren, aangezien de landbouwindustrie op vlak van infrastructuur het minst getroffen werd door de oorlog (Euromesco, 2017: 70). De zwaarste investeringen zullen dan ook moeten worden gedaan in de toeristische sector (het voorzien van toeristische faciliteiten en restaureren van beschadigde archeologische sites), en de brandstofsector (de export van zowel gas als olie). Het land is momenteel volledig afhankelijk van de import van goederen, zonder export als tegengewicht. De handel moet met andere woorden terug op gang worden getrokken om voor een evenwicht te zorgen, en hiervoor zijn zware investeringen nodig in de relevante infrastructuur (Euromesco, 2017: 71).

Maatschappelijke inspanningen

Hier kan worden teruggekoppeld naar de veiligheid voor de bevolking. Zonder de inspanningen van de eigen bevolking kan van vooruitgang geen sprake zijn. Het geweld en de hoge dodentol zorgen echter dat de Syriërs wegtrekken uit hun eigen land, op zoek naar betere vooruitzichten. Hiermee gaat heel wat economisch potentieel verloren, tot zelfs 30 procent aan ‘human capital’ (The Worldbank, 2017: ix, 53). Volgens de ‘Wealth of Nations’-databank haalt een land als Syrië gemiddeld 18 procent van haar rijkdom uit grondstoffen, 25 procent uit productie, en maar liefst 57 procent uit haar bevolking of ‘human capital’ (The Worldbank, 2017: 54).

Het opnieuw opleven van de Syrische economie zal dus geen kwestie zijn van louter investeren in infrastructuur, maar ook investeren in dit ‘human capital’. De bevolking moet terug de kans krijgen om zich ten volle te ontplooiën en economische meerwaarde te creëren. Een eerste poging hiertoe werd ondernomen door de Syrische regering in 2014. Ondernemers en bedrijven werden aangespoord hun activiteiten te verhuizen naar veilige regio’s in Syrië, waarvoor het regime twee nieuwe industriezones aanlegde. Heel wat van de ondernemers verkozen echter het buitenland (Egypte, Jordanië...), waardoor de economie in Syrië nog verder wegzakte (The Worldbank, 2017: 59).

Het *Institute for National Security Services* waarschuwt dat dit één van de grootste uitdagingen zal zijn. Er is geen ruimte om zomaar mensen terug aan het werk te zetten, om nog maar te zwijgen van de vele jaren aan scholing die kinderen en jongvolwassenen zijn mislopen door de oorlog (INSS, 2017: 78).

Het INSS houdt wel rekening met een opdeling van Syrië in meerdere gebieden (een stuk onder invloed van het regime, een stuk onder invloed van de oppositie en een stuk voor de Koerden). Elk van deze delen zullen zich dan apart moeten ontwikkelen en een economie opbouwen waardoor ze elkaar zullen beconcurreren op de korte termijn en lange termijn. Dit is in het nadeel van een volledige heropbouw van Syrië. Schattingen van het IMF stellen dat het zeker 20 jaar zal duren vooraleer Syrië de oorlog zal hebben verwerkt. Dit is een schatting gemaakt volgens de beste omstandigheden. Indien het land werkelijk wordt opgesplitst, zal deze tijd nog langer uitlopen (INSS, 2017: 78, 81).

Syrische inspanningen

In 2017 maakte het Syrische regime zelf melding van een nieuw economisch plan. Dit plan bestaat uit drie luiken: het staatskapitaal uitbreiden, de private sector nieuw leven inblazen en buitenlandse investeringen aantrekken. Het regime rekent hiervoor sterk op de terugkeer van Syrische bedrijven die het geweld ontvluchtten, maar de vraag is in hoeverre deze staan te springen om terug te keren. Gezien de beperkte middelen van Syrische banken, is er vooreerst dan ook een grote nood aan investeringen van buitenaf. Om deze aan te trekken organiseerde het regime een *Internationale Trade Fair* in augustus 2017 in Damascus, waar 20 landen waren vertegenwoordigd (waaronder Frankrijk en Duitsland). Toch wenste het regime niet in te gaan op Westerse steun. De toenmalige minister van economie sprak deze woorden op de *Trade Fair*: ‘The companies from allied countries will be rewarded contracts, while Western companies will have to wait until their governments “apologize to the Syrian people”’ (11.11.11, 2018: 14).

Het Assad-regime werkt overduidelijk liever samen met medestanders dan tegenstanders. Op deze manier kan ze haar visie op de toekomst uitwerken, en kan de corruptie weer haar werk doen. Vóór 2011 was de economische en politieke elite beperkt tot een groep Assad-aanhangers. Initiatieven voor de heropbouw van het land komen dan ook enkel deze bevoorrechte elite ten goede. Het regime promoot hiervoor ‘Public Private Partnerships’. Lokale administraties (zoals provincies) kunnen zelf contracten aangaan voor het heropbouwen van infrastructuur en kunnen hiervoor vrij private investeerders aantrekken. Deze investeerders zijn de vermelde vrienden van het regime, die hierdoor hoofdaandeelhouder worden in staatsgeleide projecten (11.11.11, 2018: 12).

Internationale inspanningen

Zoals reeds vermeld, kende de internationale gemeenschap toch enkele miljarden dollar toe aan Syrië om aan de heropbouw te beginnen. Dit is een goed begin voor een land in chaos, maar het mag de aandacht niet wegnemen van het eigenlijke doel: Syrië moet ook zelf terug inkomsten genereren, en mag niet afhankelijk blijven van donaties en leningen. Er hangt eveneens een gevaar vast aan dergelijke hulp aangezien er nooit volledige transparantie is over naar wie het geld uiteindelijk gaat en waarvoor het gebruikt wordt. Het is niet de bedoeling om met internationale steun een Syrië te heropbouwen dat opnieuw tot frustraties en misbruiken leidt (11.11.11, 2018: 5). Toch zal geld van donoren (zowel vanuit het Midden-Oosten als het Westen) bepalend zijn voor de heropbouw van het land.

Russische en Iraanse bedrijven hebben al grote contracten afgesloten om het land te gaan heropbouwen (volgens 11.11.11 is zelfs een heuse ‘reconstruction gold rush’ gaande in Syrië) (11.11.11, 2018: 2). Ook hier moet echter voorzichtig mee worden omgegaan. De reconstructie van het land is een gedroomde kans voor corrupte investeerders. Uit meerdere studies blijkt dat in Irak en Afghanistan criminele netwerken en sociale spanningen ontstonden door grootschalige corruptie bij het vastleggen van contracten tijdens het heropbouwen van de landen. Om dit tegen te gaan pleit 11.11.11 voor meer internationale aanwezigheid en meer transparantie om de investeringen en miljarden dollars aan hulp te controleren (11.11.11, 2018: 25-26).

4.4. Bespreking resultaten

4.4.1. De voorstellen

Het rapport van *Carnegie Middle East Centre* eindigt met de vraag of er geen nieuw conflict zit aan te komen. Het land is na jaren oorlog te verdeeld met militaire, lokale leiders die elkaar onderling beconcurreren. Zeer negatief wordt gesteld dat er nog een lange weg te gaan is, en dat de Syrische kwestie complexer is dan gedacht (CMEC, 2018: 17).

Hoe kritisch de situatie ook is, dergelijk doemdenken lijkt ongegrond. Azar stelde reeds in zijn onderzoek naar ‘protracted social conflict’ dat drie zaken van belang zijn voor een land na een burgeroorlog: ‘the importance of managing ethnic dominance, countering lack of economic opportunity, and remedying government inability to protect minorities’ (Ramsbotham, 2006: 95).

Elk van deze elementen komt aan bod in de besproken blueprints, zij het in variërende mate. De plannen voor een Syrische reconstructie zijn dan ook talrijk aanwezig, maar missen initiatief. Er zijn heel wat voornemens, maar zeer weinig effectieve voorstellen. De focus ligt vooral op het politieke: de rol van Assad, en het al dan niet opsplitsen van het land. Praktisch zijn er veel voorstellen op korte termijn: meer humanitaire hulp, meer rechten en gelijkheid voor minderheden en zwakke groepen... Aanbevelingen voor een duurzame vrede op lange termijn zijn er echter niet, noch is er een duidelijk uitgewerkt stappenplan om een vastgelegd doel te bereiken. Onderzoekers als Azar zien het met andere woorden ruimer dan de schrijvers van de blueprints in dit onderzoek.

Hier wijst Euromesco op een terecht punt: ‘post-conflict reconstruction and development policies are not the same’ (Euromesco, 2017: 78). Toch is het vreemd dat in dit opzicht wel degelijk wordt nagedacht over Assad op de lange termijn, terwijl over economie geen aanbevelingen worden gedaan. De politieke toekomst van het regime en de verdere economische ontwikkelingen waren altijd al en zijn nog steeds uiterst interdependent, dus voor beide moet verder worden gekeken dan een ‘quick fix’.

Opvallend is dan ook het ontbreken van de VN in dergelijke plannen. Steeds komen internationale actoren op zich aan bod (Rusland, Iran, de VS, Europa) maar de grootste internationale organisatie ter wereld wordt niet vermeld. Nochtans kan de VN een hele grote rol spelen op bijvoorbeeld sociaal niveau, gezien haar ervaring met humanitaire kwesties. 11.11.11 stelt dat de VN in nog geen enkel groot plan betrokken is, maar dat er wel lopende discussies zijn over hoe de organisatie kan worden betrokken (11.11.11, 2018: 27).

Zoals vermeld, kan voor de oppositiegroepen alleen sprake zijn van vredesgesprekken indien deze gelinkt zijn aan het vertrek van Assad. Ook het rapport van de EPRS benadrukt nogmaals dat er geen sprake kan zijn van vrede met Assad (EPRS, 2017: 9). De vraag stelt zich echter: kan Assad niet aanblijven voor een korte periode waarna verkiezingen kunnen worden georganiseerd? Academische literatuur, waaronder het kader van prof. Tom Sauer, gaat uit van een fasering in het opbouwen van een land na een burgeroorlog: eerst een vorm van veiligheid, dan politieke stabilisering om vervolgens verder te gaan met economische stabilisering. Assad voor een korte periode aanhouden kan voor de nodige stabiliteit zorgen om op termijn verkiezingen te organiseren. Als deze onder internationaal toezicht kunnen plaatsvinden,

waardoor de transparantie en eerlijke verloop van de verkiezingen worden gegarandeerd, is een nieuw regime in Syrië mogelijk.

4.4.2. De bedreigingen

Etnische spanningen

Eén van de belangrijkste elementen voor een langdurige vrede in Syrië wordt meermaals vergeten: de Syrische maatschappij. De bevolking is verscheurd door oorlog en moet terug tot één geheel worden gemaakt. Hiervoor zijn echter geen initiatieven. Alle aandacht gaat naar het praktisch heropbouwen van het land, niet naar hoe de toekomst van het heropgebouwde land er moet gaan uitzien. Ook Assad zelf lijkt hier geen inspanningen voor te doen, en profiteert van de chaos om zijn land vorm te geven zoals hij wenst. De noodzakelijke wederzijdse erkenning (zoals beschreven in hoofdstuk 2) is nog veraf.

De vraagtekens zijn dan ook talrijker dan de antwoorden. De praktische natuur van de blueprints gaan ten koste van een duurzame visie op de toekomst. Van enige ‘reconciliation’, en het terug één maken van de bevolking is geen sprake. Nochtans zal dit een bepalende factor zijn voor vrede in Syrië: indien de bevolking niet als één geheel achter het nieuwe Syrië staat, zal het land binnen de kortste keren weer afglijden in chaos. Het rapport van 11.11.11 eindigt als enige met de dringende aanbeveling dat de Syrische bevolking meer moet worden betrokken (11.11.11, 2018: 45).

Het is evenwel belangrijk het onderscheid te maken tussen ‘etnische minderheden’ in Syrië, zoals de Koerden en Turkmenen, en minderheden zoals sjiieten en christenen die wel nog steeds Syrisch zijn. Slechts weinigen hadden macht in Syrië, maar deze enkelen waren zowel sjiitisch, soennitisch en christelijk (Euromesco, 2017: 101). Op politiek vlak werden groepen zoals de Koerden geweerd, terwijl op maatschappelijk vlak spanningen heersen tussen moslims en andere geloofsgroepen, maar ook onderling. Dit vormt een dubbele uitdaging voor het wegwerken van discriminatie en voorzien in gelijke rechten voor iedereen.

RAND stelt zich eveneens vragen bij het feit of de gebieden onder controle van de oppositie zullen openstaan voor nieuwe staatscontrole. Zelfs als Assad aftreedt, is het nog maar de vraag of de Koerden zich werkelijk zullen neerleggen bij het feit dat een eigen gebied niet kan. De verbrokkeling van het Syrische volk zit diep, en internationaal toezicht is nodig om vrede te

garanderen (RAND, 2016: 9-10). De blijvende spanningen tussen Koerden en Arabieren zullen dus een grote rol spelen. De Koerden hebben een groot stuk Syrië onder controle, en heel wat Syrisch-Arabische vluchtelingen hebben schrik om terug te keren naar hun thuis die nu onder Koerdische controle staat. Beide groepen hebben een geschiedenis van geweld en conflicten, maar de Koerden lijken niet van plan het de Arabieren onmogelijk te maken om terug te keren (CMEC, 2018: 13-14). Ook hier zullen maatregelen moeten worden genomen om het vertrouwen onder de bevolking terug te brengen.

Aanwezigheid van gewapende milities

Ook de blijvende aanwezigheid van gewapende groeperingen en milities (zowel pro- als contra-Assad) is een gevaar voor duurzame reconstructie. Door het jarenlange geweld is een groot deel van de Syrische economie geëvolueerd richting een oorlogseconomie. Zo kon zich een nieuwe militaire elite ontwikkelen gedurende de burgeroorlog (11.11.11, 2018: 38). Deze elite kan wel eens het grootste probleem zijn voor elke oplossing: indien zij blijven aansturen op gewapende confrontaties, blijft Syrië een ‘protracted social conflict’ in de zuiverste zin van het woord. Het aanpakken van de rivaliteit tussen deze lokale machthebbers moet onderdeel zijn van elke politieke oplossing in het land (CMEC, 2018: 4).

Te weinig wordt nagedacht over hoe dit moet worden aangepakt. Er moet een functionerend politieapparaat aanwezig zijn, en een leger dat de milities de baas kan. De staat moet terug het monopolie op geweld verkrijgen. Hierin speelt de ‘civil society’ een grote rol. Indien de burgers zich kunnen verenigen en hun stem kunnen laten horen in de reconstructie van hun land, zullen frustraties worden weggewerkt en zo ook motieven tot geweld. Pas indien de burgers ervan overtuigd zijn dat de staat weer kan zorgen voor veiligheid, kan een plan tot ontwapening effectief werken. De mate van vertrouwen is een factor die in dit geval het falen of slagen van dergelijke plannen bepaalt (Euromesco, 2017: 42).

Economie en corruptie

Net zoals de sociale factor enigszins vergeten wordt, zijn er ook op economisch vlak weinig tot geen voorstellen voor de heropbouw van Syrië. Waar moeten de miljarden internationale steun naartoe gaan? Hoe moet de landbouw terug worden opgebouwd? Dit is uiteraard een lokaal gegeven waarvoor de Syrische staat verantwoordelijkheid draagt, maar momenteel kan ze deze verantwoordelijkheid nog niet aan. Er is een plan nodig waardoor Syrië kan evolueren naar een zelfstandig land, zodat het niet afhankelijk blijft van buitenlandse steun.

Daarnaast moet worden opgepast voor verregaande corruptie in het afsluiten van contracten voor het heropbouwen van Syrië. Voor de oorlog was ongeveer 60 procent van de Syrische economie in handen van een bevoorrechte groep mensen met een dichte link met het regime. Andere spelers werden grotendeels uitgesloten van de economie. Het zijn deze ‘corrupte kapitalisten’ die een belangrijke rol spelen in het overleven van het Syrische regime, omdat zij instaan voor de financiering van pro-regime militias en media. Hun invloed op de heropbouw van Syrië mag niet worden onderschat (11.11.11, 2018: 11). Het reconstructieplan van de regering zelf is dan ook een versterking van de situatie zoals die was vóór 2011.

Arabische plannen

Een laatste opmerking is het ontbreken of onder de radar blijven van Arabische of Midden-Oosterse voorstellen voor vrede in de discussies over Syrië. De actualiteit bericht dagelijks over de belangen van Iran, Libanon, Saudi-Arabië... in het Syrische conflict en hoe onderlinge concurrentie de strijd bemoeilijkt. Arabische plannen voor vrede en academische publicaties over een Syrië na de burgeroorlog worden ofwel niet belicht in vredesgesprekken of zijn niet te vinden. Dit is zeer jammer, aangezien een Arabische of Midden-Oosterse kijk op de feiten een interessant tegengewicht was geweest voor de overwegend Westerse en Europese plannen.

Ook de plannen zelf zijn eerder Westers gericht dan Oosters. Steeds wordt gesproken over de rol van Europa of de VS, maar nooit wordt aangenomen dat Arabische of Oosterse landen het voortouw zouden kunnen (of zouden moeten) nemen in een Syrisch vredesproces. Dit is een zoveelste voorbeeld van het Westen die het ‘haar taak’ vindt om de wereld te democratiseren.

De internationale gemeenschap

Ondertussen staat de wereld niet stil. De blijvende steun van Rusland en Iran is geen vaststaand gegeven. Russisch president Putin had begin mei een ontmoeting met Israëlijsch premier Benjamin Netanyahu, waarna een verklaring volgde dat Rusland graag alle buitenlandse troepen uit Syrië zag vertrekken, ook partner Iran. Iran verklaarde een onafhankelijk land te zijn dat zelf beslissingen kon nemen. Meteen ontstond in Iran een debat over de betrouwbaarheid van Rusland als partner (Faghihi, 29/05/2018).

Op 16 juli 2018 vond dan weer een topontmoeting plaats tussen Russisch president Putin en Amerikaans president Trump. Officieel om de relaties tussen beide landen te bespreken, officieus om de posities van de landen ten opzichte van elkaar te bespreken. Zo kwam ook Syrië

aan bod. Samen met Israëlische vertegenwoordigers kwamen de leiders onderling overeen dat er slechts één oplossing is voor het probleemgeval Syrië: Bashar al-Assad. Dit kadert in het conflict tussen Rusland en Iran: Israël heeft liever geen Iraanse, sjjiitische troepen aan haar grens (lees: nabij het sjjiitische Libanon van de Hizbollah) (*The Spectator*, 21/07/2018). Dit is een moeilijke evenwichtsoefening voor Rusland, om zowel Israël als Iran te vriend te houden. Het Westen aan de andere kant moet aanvaarden dat ze de kant koos van de verliezers, en dat vrede zal moeten worden besproken met de gewraakte president.

Deze Russisch-Israëlische overeenkomst maakt van Syrië een ‘Russisch protectoraat’, zoals *The Spectator* het omschrijft (*The Spectator*, 21/07/2018). Met Russische steun kon meer dan 60 procent van het land terug onder controle van het regime worden gebracht. Moskou ondermijnt eveneens de oppositie door haar sterke militaire aanwezigheid en de verschillende groepen van elkaar af te snijden. Plaatselijk worden daarna comités opgericht om rebellen te overtuigen niet verder te vechten, een soort lokale ‘reconciliation’. Lokale ‘de-escalation zones’ worden opgericht en het regime kan langzaam terug de controle overnemen (Carnegie Endowment, 31/07/2018). De frontlinies zijn grotendeels bevroren, en onderhandelingen gaan nu grotendeels over de vorm van het land waarover president Assad zal regeren (*World Politics Review*, 13/08/2018).

5. Besluit

Het doel van dit onderzoek was om blueprints van gerenommeerde denktanks over een toekomst voor Syrië naast elkaar te leggen en te bespreken. De toekomst van het land kon zo in kaart worden gebracht, met aanvullende kritieken als conclusie. Dergelijke plannen zijn overvloedig aanwezig, maar hoe sterk zijn ze inhoudelijk en wat zijn de voorstellen die ze doen in verband met Syrië?

Academische literatuur vat het heel eenvoudig samen. In een functionerende staat is nood aan veiligheid, een omgeving waarin de bevolking kan samenleven en de overheid kan optreden als beschermer van haar eigen mensen. Politieke leiders moeten in staat zijn economische banden aan te halen, en de rust en het vertrouwen in eigen land te bewaren (Ghani & Lockhart, 2008: 170, 190). Dit is waar Syrië werk moet van maken: een stabiele staat waarin de burgers kunnen leven zonder angst voor het heersende regime, met een economie die voor welvaart zorgt.

De driehoek waarvan gebruik werd gemaakt in dit onderzoek is hiervoor ideaal: maatschappij, politiek en economie. Zonder maatschappelijke en politieke stabiliteit is geen economische heropleving mogelijk, maar zonder werkende economie is geen stabiliteit mogelijk. Elk van de elementen moet worden aangepakt om te kunnen spreken van een duurzame vrede.

Ondanks de hoge kwaliteit van de voorstellen, zijn er toch punten van kritiek. Politieke aanbevelingen en visies zijn er genoeg, maar praktische zaken zoals het organiseren van een nieuwe Syrische maatschappij of het op gang trekken van de Syrische economie worden vergeten. Te veel volgen de plannen een algemene structuur – ‘het oplossen van een burgeroorlog’ – en te weinig zijn de plannen specifiek gericht op de casus Syrië. De verbrokkeling van het land, de vele jaren van gruwelijk oorlogsgeweld en de etnische complexiteit vragen om een vredesplan dat op maat is gemaakt.

Steeds wordt gesproken over financiële hulp zonder een verduidelijking waarvoor het geld moet worden gebruikt. Het ontwikkelen van een effectieve, Syrische economie blijft hierdoor een pijnpunt. Ook de sociale inspanningen die nodig zijn om het Syrische volk terug te verenigen, worden dikwijls over het hoofd gezien. Enige maatregelen die te maken hebben met ‘confidence building’ zijn zeldzaam in de plannen, terwijl ze net bepalend zijn voor de toekomst.

Een politieke oplossing moet dan weer aanvaardbaar zijn voor alle partijen. Het is een feit dat Assad momenteel een van de sterkste posities bekleedt in het conflict. Hij zal niet zomaar aanvaarden dat Syrië een toekomst tegemoet gaat zonder hem. Om alle partijen tegemoet te komen, zou het een mogelijkheid moeten zijn dat hij voor een bepaalde periode nog aan de macht blijft als president, zodat de stabiliteit kan terugkeren. Nadien kunnen verkiezingen worden georganiseerd onder internationaal toezicht zodat het Syrische volk zelf haar president kan kiezen. De geschiedenis van Syrië laat duidelijk niet toe om het land meteen volledig te democratiseren. Er moet worden ingezet op een langetermijnvisie, waarbij het land in fases kan overgaan tot een volledig democratische staat.

Het Westen mag zich om deze reden niet terugtrekken uit Syrië of uit de onderhandelingen. Indien Assad samen met zijn bondgenoten de kans krijgt om zelf het land terug op te bouwen, zal een ‘nieuw oud-Syrië’ ontstaan: zonder oppositie, zonder de groepen die tegen het regime opstonden. Een homogener land dan vóór 2011, stevig in handen van een dictatoriaal regime dat haar overleven dankt aan buitenlandse grootmachten. Assad is niet gericht op het heropbouwen van zijn land, maar wel het verbouwen van zijn land. Zijn nakende overwinning en de twijfels bij het Westen geven hem de kans om zijn land vorm te geven naar zijn wens. De hefboom om Assad te dwingen restricties op zijn macht te aanvaarden, is het voorwaardelijk maken van de miljarden aan financiële steun die het Westen voorziet.

Algemeen kan worden geconcludeerd dat Assad aan de macht is en zal blijven, een factor waar het Westen rekening mee moet houden. De meermaals vermelde decentralisatie is in dit opzicht een goede optie om het land bestuurbaar én stabiel te houden naar de toekomst toe. Op vlak van ‘state-building’ moeten de bestaande structuren worden aangepast. Het is de oplossing met de meeste positieve effecten voor de Syrische bevolking: lokaal verkozen bestuur dat beter kan inspelen op de behoeften van de burgers, als buffer voor een veelal corrupt centraal systeem. Via deze weg kan het land verder democratiseren. De hypothese waarvan deze thesis vertrok is dan ook grotendeels bevestigd.

Toch blijven een aantal aspecten uit de hypothese onbelicht. Over de sociale en economische dimensies van het heropbouwen van Syrië moeten nog meer worden nagedacht. ‘Reconciliation’ en ‘nation-building’ blijven problematisch. Dit zijn de moeilijkste elementen om uit te werken, doch noodzakelijk voor een vrede in het land. Hier is ruimte voor verder

onderzoek en verdere aanbevelingen, zodat na jaren burgeroorlog de Syrische kwestie eindelijk kan overgaan in de Syrische vrede.

Verder is er nog meer ruimte om Arabische plannen en voorstellen in overweging te nemen. Niet alleen de Syrische bevolking maar ook de buurlanden moeten meer worden betrokken bij het oplossen van het conflict. Het Midden-Oosten is al langer een onstabiele regio, en het Westen draagt als buitenstaander niet de sleutel met zich mee om dit probleem weg te werken. Indien verdere burgeroorlogen zoals die in Syrië in de toekomst willen worden vermeden, zal ter plaatse nog meer initiatief moeten worden genomen.

Het is duidelijk dat er nog veel werk te doen is. De bestaande plannen voor Syrië zijn inhoudelijk sterk, maar beperkt. Er is nood aan meer gericht denkwerk, specifiek voor sociale vraagstukken, economische vraagstukken en politieke vraagstukken. Vrede in Syrië is noodzakelijk én mogelijk. Laat deze thesis een motivatie zijn voor verder onderzoek, zodat het vraagstuk Syrië eindelijk de antwoorden krijgt die het verdient

6. Bijlagen

Bijlage 1: Resolutie 2254, UNSC

S/RES/2254 (2015)

Security Council

Distr.: General

18 December 2015

Resolution 2254 (2015)

Adopted by the Security Council at its 7588th meeting, on 18 December 2015

The Security Council,

Recalling its resolutions 2042 (2012), 2043 (2012), 2118 (2013), 2139 (2014), 2165 (2014), 2170 (2014), 2175 (2014), 2178 (2014), 2191 (2014), 2199 (2015), 2235 (2015), and 2249 (2015) and Presidential Statements of 3 August 2011 (S/PRST/2011/16), 21 March 2012 (S/PRST/2012/6), 5 April 2012 (S/PRST/2012/10), 2 October 2013 (S/PRST/2013/15), 24 April 2015 (S/PRST/2015/10) and 17 August 2015 (S/PRST/2015/15),

Reaffirming its strong commitment to the sovereignty, independence, unity and territorial integrity of the Syrian Arab Republic, and to the purposes and principles of the Charter of the United Nations,

Expressing its gravest concern at the continued suffering of the Syrian people, the dire and deteriorating humanitarian situation, the ongoing conflict and its persistent and brutal violence, the negative impact of terrorism and violent extremist ideology in support of terrorism, the destabilizing effect of the crisis on the region and beyond, including the resulting increase in terrorists drawn to the fighting in Syria, the physical destruction in the country, and increasing sectarianism, and *underscoring* that the situation will continue to deteriorate in the absence of a political solution,

Recalling its demand that all parties take all appropriate steps to protect civilians, including members of ethnic, religious and confessional communities, and *stresses* that, in this regard, the primary responsibility to protect its population lies with the Syrian authorities,

Reiterating that the only sustainable solution to the current crisis in Syria is through an inclusive and Syrian-led political process that meets the legitimate aspirations of the Syrian people, with a view to full implementation of the Geneva Communiqué of 30 June 2012 as endorsed by resolution 2118 (2013), including through the establishment of an inclusive transitional governing body with full executive powers, which shall be formed on the basis of mutual consent while ensuring continuity of governmental institutions,

Encouraging, in this regard, the diplomatic efforts of the International Syria Support Group (ISSG) to help bring an end to the conflict in Syria,

Commending the commitment of the ISSG, as set forth in the Joint Statement on the outcome of the multilateral talks on Syria in Vienna of 30 October 2015 and the Statement of the ISSG of 14 November 2015 (hereinafter the “Vienna Statements”), to ensure a Syrian-led and Syrian-owned political transition based on the Geneva Communiqué in its entirety, and *emphasizing* the urgency for all parties in Syria to work diligently and constructively towards this goal,

Urging all parties to the UN-facilitated political process to adhere to the principles identified by the ISSG, including commitments to Syria’s unity,

independence, territorial integrity, and non-sectarian character, to ensuring continuity of governmental institutions, to protecting the rights of all Syrians, regardless of ethnicity or religious denomination, and to ensuring humanitarian access throughout the country,

Encouraging the meaningful participation of women in the UN -facilitated political process for Syria,

Bearing in mind the goal to bring together the broadest possible spectrum of the opposition, chosen by Syrians, who will decide their negotiation representatives and define their negotiation positions so as to enable the political process to begin, *taking note* of the meetings in Moscow and Cairo and other initiatives to this end, and *noting* in particular the usefulness of the meeting in Riyadh on 9-11 December 2015, whose outcomes contribute to the preparation of negotiations under UN auspices on a political settlement of the conflict, in accordance with the Geneva Communiqué and the “Vienna Statements”, and *looking forward* to the Secretary- General’s Special Envoy for Syria finalizing efforts to this end,

1. *Reconfirms* its endorsement of the Geneva Communiqué of 30 June 2012, *endorses* the “Vienna Statements” in pursuit of the full implementation of the Geneva Communiqué, as the basis for a Syrian-led and Syrian-owned political transition in order to end the conflict in Syria, and *stresses* that the Syrian people will decide the future of Syria;

2. *Requests* the Secretary-General, through his good offices and the efforts of his Special Envoy for Syria, to convene representatives of the Syrian government and the opposition to engage in formal negotiations on a political transition process on an urgent basis, with a target of early January 2016 for the initiation of talks, pursuant to the Geneva Communiqué, consistent with the 14 November 2015 ISSG Statement, with a view to a lasting political settlement of the crisis;

3. *Acknowledges* the role of the ISSG as the central platform to facilitate the United Nations’ efforts to achieve a lasting political settlement in Syria;

4. *Expresses its support*, in this regard, for a Syrian-led political process that is facilitated by the United Nations and, within a target of six months, establishes credible, inclusive and non-sectarian governance and sets a schedule and process for drafting a new constitution, and *further expresses its support* for free and fair elections, pursuant to the new constitution, to be held within 18 months and administered under supervision of the United Nations, to the satisfaction of the governance and to the highest international standards of transparency and accountability, with all Syrians, including members of the diaspora, eligible to participate, as set forth in the 14 November 2015 ISSG Statement;

5. *Acknowledges* the close linkage between a ceasefire and a parallel political process, pursuant to the 2012 Geneva Communiqué, and that both initiatives should move ahead expeditiously, and in this regard *expresses its support* for a nationwide ceasefire in Syria, which the ISSG has committed to support and assist in implementing, to come into effect as soon as the representatives of the Syrian government and the opposition have begun initial steps towards a political transition under UN auspices, on the basis of the Geneva Communiqué, as set forth in the 14 November 2015 ISSG Statement, and to do so on an urgent basis;

6. *Requests* the Secretary-General to lead the effort, through the office of his Special Envoy and in consultation with relevant parties, to determine the modalities and requirements of a ceasefire as well as continue planning for the support of ceasefire implementation, and *urges* Member States, in particular members of the ISSG, to support and accelerate all efforts to achieve a ceasefire, including through pressing all relevant parties to agree and adhere to such a ceasefire;

7. *Emphasizes* the need for a ceasefire monitoring, verification and

reporting mechanism, *requests* the Secretary-General to report to the Security Council on options for such a mechanism that it can support, as soon as possible and no later than one month after the adoption of this resolution, and *encourages* Member States, including members of the Security Council, to provide assistance, including through expertise and in-kind contributions, to support such a mechanism;

8. *Reiterates* its call in resolution 2249 (2015) for Member States to prevent and suppress terrorist acts committed specifically by Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL, also known as Da'esh), Al-Nusra Front (ANF), and all other individuals, groups, undertakings, and entities associated with Al Qaeda or ISIL, and other terrorist groups, as designated by the Security Council, and as may further be agreed by the ISSG and determined by the Security Council, pursuant to the Statement of the ISSG of 14 November 2015, and to eradicate the safe haven they have established over significant parts of Syria, and *notes* that the aforementioned ceasefire will not apply to offensive or defensive actions against these individuals, groups, undertakings and entities, as set forth in the 14 November 2015 ISSG Statement;

9. *Welcomes* the effort that was conducted by the government of Jordan to help develop a common understanding within the ISSG of individuals and groups for possible determination as terrorists and will consider expeditiously the recommendation of the ISSG for the purpose of determining terrorist groups;

10. *Emphasizes* the need for all parties in Syria to take confidence building measures to contribute to the viability of a political process and a lasting ceasefire, and *calls on* all states to use their influence with the government of Syria and the Syrian opposition to advance the peace process, confidence building measures and steps towards a ceasefire;

11. *Requests* the Secretary-General to report to the Council, as soon as possible and no later than one month after the adoption of this resolution, on options for further confidence building measures;

12. *Calls on* the parties to immediately allow humanitarian agencies rapid, safe and unhindered access throughout Syria by most direct routes, allow immediate, humanitarian assistance to reach all people in need, in particular in all besieged and hard-to-reach areas, release any arbitrarily detained persons, particularly women and children, *calls on* ISSG states to use their influence immediately to these ends, and *demands* the full implementation of resolutions 2139 (2014), 2165 (2014), 2191 (2014) and any other applicable resolutions;

13. *Demands* that all parties immediately cease any attacks against civilians and civilian objects as such, including attacks against medical facilities and personnel, and any indiscriminate use of weapons, including through shelling and aerial bombardment, *welcomes* the commitment by the ISSG to press the parties in this regard, and *further demands* that all parties immediately comply with their obligations under international law, including international humanitarian law and international human rights law as applicable;

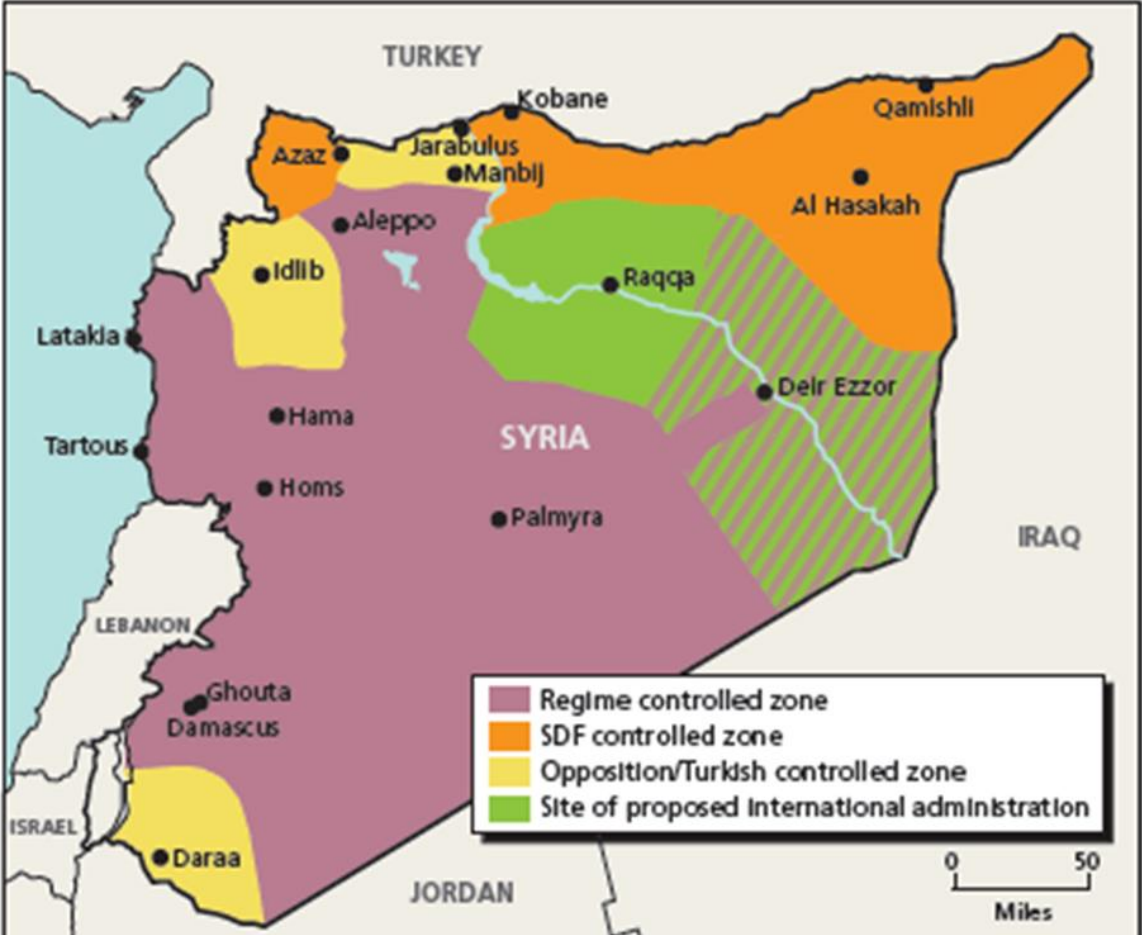
14. *Underscores* the critical need to build conditions for the safe and voluntary return of refugees and internally displaced persons to their home areas and the rehabilitation of affected areas, in accordance with international law, including applicable provisions of the Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees, and taking into account the interests of those countries hosting refugees, *urges* Member States to provide assistance in this regard, *looks forward* to the London Conference on Syria in February 2016, hosted by the United Kingdom, Germany, Kuwait, Norway and the United Nations, as an important contribution to this endeavour, and *further expresses* its support to the post-conflict reconstruction and rehabilitation of Syria;

15. *Requests* that the Secretary-General report back to the Security Council on the implementation of this resolution, including on progress of the UN-facilitated political process, within 60 days;

16. *Decides* to remain actively seized of the matter.

Bijlage 2: Kaart Syrische de-escalatie zones, RAND Corporation (III, 2017)

Syrian Zones of Control

7. Bibliografie

7.1. Primaire literatuur: blueprints en rapporten

11.11.11, (2018), *Syria: Reconstruction Calling?*, geraadpleegd op 10 juli 2018 van <https://www.11.be/item/syria-reconstruction-calling>

Australian Institute for International Affairs, Mabley, B. (2018), *Is Bashar al-Assad the future for Syria?*, geraadpleegd op 12 april 2018 van <http://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/syria-future/>

Carnegie Middle East Centre, Khadour, K. (2018), *Back to what future? What remains for Syria's displaced people?*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <http://carnegie-mec.org/2018/01/18/back-to-what-future-what-remains-for-syria-s-displaced-people-pub-75306>

Council of the European Union, (2018), *Brussels II Conference on 'Supporting the future of Syria and the region': co-chairs declaration*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <http://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2018/04/20/supporting-the-future-of-syria-and-the-region-financial-tracking-report-brussels-ii-co-chairs-statement/>

Council of the European Union, (2018), *Situation inside Syria – Conference document*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <http://www.consilium.europa.eu/media/34172/inside-syria-en.pdf>

Egmont Royal Institute for International Relations, Otte, M. (2018), *The Quest for a Regional Order in the Middle East*, geraadpleegd op 10 juli 2018 <http://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2018/02/SPB94.pdf?type=pdf>

Euromesco, (2017), *Future of Syria*, geraadpleegd op 28 juni 2018 van <https://www.euromesco.net/publication/future-of-syria/>

European Council on Foreign Relations, Barnes-Dacey, J. (2017), *To end a war: Europe's role in bringing peace to Syria*, geraadpleegd op 10 juli 2018 van https://www.ecfr.eu/publications/summary/to_end_a_war_europes_role_in_bringing_peace_to_syria7223

European Council on Foreign Relations, Yazigi, J. (2016), *No going back: why decentralisation is the future for Syria*, geraadpleegd op 10 juli 2018 van https://www.ecfr.eu/publications/summary/no_going_back_why_decentralisation_is_the_future_for_syria7107

European Parliamentary Research Service, Pawlak, P. (2017), *Mapping the future of Syria*, geraadpleegd op 10 juli 2018, [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2017\)599_362](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2017)599_362)

The Institute for National Security Services, Rieger, A. & Yashiv, A. (2017), *The Syrian Economy: Current State and Future Scenarios*, geraadpleegd op 10 juli 2018 van <http://www.inss.org.il/publication/syrian-economy-current-state-future-scenarios/>

Middle East Monitor, (2017), *Syria 6 years on: what does the future hold?*, geraadpleegd op 28 juni 2018 van <https://www.middleeastmonitor.com/20170314-what-does-syrias-future-hold/>

RAND Corporation, Dobbins, J., e.a. (2013), *A Peace Plan for Syria I*, geraadpleegd op 23 mei 2018 van <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE202.html>

RAND Corporation, Dobbins, J., e.a. (2016), *A Peace Plan for Syria II*, geraadpleegd op 23 mei 2018 van <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE202.html>

RAND Corporation, Dobbins, J., e.a. (2017), *A Peace Plan for Syria III*, geraadpleegd op 23 mei 2018 van <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE233.html>

RAND Corporation, Dobbins, J., e.a. (2017), *A Peace Plan for Syria IV*, geraadpleegd op 23 mei 2018 van <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE276.html>

The Worldbank, (2017), *The toll of war*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <http://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/the-toll-of-war-the-economic-and-social-consequences-of-the-conflict-in-syria>

7.2. Secundaire Literatuur

- **Boeken en artikels**

Azar, E., Jureidini P. & McLaurin, R. (1978), Protracted Social Conflict: Theory and Practice in the Middle East, *Journal of Palestine Studies*, 8(1), 41-60.

Bayer, R. (2010), Peaceful Transitions and Democracy, *Journal of Peace Research*, 47(5), 535-546.

Croston, M. D. (2014), Cold War and Ayatollah Residues: Syria as a Chessboard for Russia, Iran, and the United States, *Strategic Studies Quarterly*, 8(4), 94-111.

De Brabander, L. (2015), Gewelddadig jihadisme en het internationale schaakbord, in Loobuyck, P. (ed.), *De Lokgroep van IS. Syriëstrijders en (de)radicalisering* (77-102), Kalmthout: Pelckmans, 256 p.

De Feyter, K. (2015), *Handleiding Volkenrecht*, Antwerpen: Uitgeverij Maklu, 550 p.

De Mesquita, B., Morrow, J., Siverson, R. & Smith, A. (1999), An Institutional Explanation of the Democratic Peace, *The American Political Science Review*, (93/4), 791-807.

DeRouen, K. R. & Bercovitch, J. (2008), Enduring Internal Rivalries: A New Framework for the Study of Civil War, *Journal of Peace Research*, 45(1), 55-74.

Dunne, T. & Schmidt, B. C. (2014), Chapter 6: Realism, in Baylis, J., Smith, S. & Owens, P. (eds.), *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations*, 6th ed. (99-112), Oxford: Oxford University Press, 648 p.

Ghani, A. & Lockhart C. (2008), *Fixing Failed States: A framework for rebuilding a fractured world*, Oxford: University Press, 254 p.

- Goetze, C. & Guzina, D. (2008), Peacebuilding, Statebuilding, Nationbuilding – Turtles All the Way Down?, *Civil Wars*, 10(4), 319-347.
- Gupta, R. (2016), Understanding the War in Syria and the Roles of External Players: Way Out of the Quagmire?, *The Round Table*, 105(1), 29-41.
- Johnson, C. (2008), Partitioning to Peace: Sovereignty, Demography, and Ethnic Civil Wars, *International Security*, 32/4, 140-170.
- Kaufman, S. J. (2006), Escaping the Symbolic Politics Trap: Reconciliation Initiatives and Conflict Resolution in Ethnic Wars, *Journal of Peace Research*, 43(2), 201-218.
- Khaddour, K. & Mazur, K. (2013), The Struggle for Syria's Regions, *Middle East Report*, 269, 2-11.
- Krieg, A. (2017), *Socio-Political Order and Security in the Arab World*, Basingstoke: Palgrave MacMillan, 281 p.
- Lake, D. A. (2003), International Relations Theory and Internal Conflict: Insights from the Interstices, *International Studies Review*, 5(4), 81-89.
- Lambrecht, J. (2015), *IS – het nieuwe terrorisme van Daesh en de ondergang van de Moslimbroederschap*, Antwerpen: Van Halewyck, 544 p.
- Lundgren, M. (2015), Peacemaking in Syria: Barriers and Opportunities, *The Swedish Institute of International Affairs*, 1, 1-12.
- Monten, J. (2014), Intervention and State-Building: Comparative Lessons from Japan, Iraq and Afghanistan, *The Annals of the AAPSS*, 656(1), 173-189.
- Mueller, J. (2000), The Banality of "Ethnic War", *International Security*, 25(1), 42-70.
- Peeters, B. (2013), De Syrische Opstand: vermorzeld tussen de repressieve hamer van al-Assad en het geostrategische aambeeld van zijn vijanden, in Zemni, S. (ed.), *Het Midden-Oosten, the times they are a-changin'* (133-166), Antwerpen: Epo Uitgeverij, 375 p.
- Posen, B. R. (1993), The Security Dilemma and Ethnic Conflict, *Survival*, 35(1), 27-47.
- Phillips, C. (2016), *The Battle for Syria, International Rivalry in the New Middle East*, London: Yale University Press, 303 p.
- Ramsbotham, O., Woodhouse T. & Miall H. (2006), Understanding Contemporary Conflict, in Ramsbotham, O., Woodhouse T. & Miall H. (eds.), *Contemporary Conflict Resolution*, Cambridge: Polity, 624 p.
- Russett, B. (1993), The Fact of Democratic Peace, in Russett, B. (ed.), *Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post Cold War* (3-23), Princeton: Princeton University Press, 184 p.
- Shamir, J. & Shikaki, K. (2002), Determinants of Reconciliation and Compromise among Israelis and Palestinians, *Journal of Peace Research*, 39(2), 185-202.

Van Ostaeyen, P. (2015), *Van Kruistochten tot Kalifaat*, Antwerpen: Pelckmans Uitgeverij, 250 p.

- **Internetbronnen**

Alami, M. (2018), Carnegie Endowment, *Russia's Local and Regional Approach to Syria*, geraadpleegd op 4 augustus 2018 van <https://carnegieendowment.org/sada/76952>

Bradley, J. (2018), The Spectator, *Assad is back for good in Syria – and with Trump's blessing*, geraadpleegd op 30 juli 2018 van <https://www.spectator.co.uk/2018/07/assad-is-back-for-good-in-syria-and-with-trumps-blessing/>

Council on Foreign Relations, (2013), *Syria's crisis and the global response*, geraadpleegd op 12 april 2018 van <https://www.cfr.org/backgrounder/syrias-crisis-and-global-response>

Cousin, E. (2018), Radio 1, *De burgers willen vooral snel vrede, of dat nu met Assad is of met iemand anders*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <https://radio1.be/de-burgers-willen-vooral-snel-vrede-dat-nu-met-assad-met-iemand-anders>

Faghihi, R. (2018), Middle East Eye, *Russia wants Iran out of Syria. Iranians aren't so happy about that*, geraadpleegd op 23 juli 2018 van <http://www.middleeasteye.net/news/russia-wants-iran-out-syria-iranians-arent-so-happy-about-1850822925>

Fanack – Chronicle of the Middle East and North Africa, geraadpleegd op 8 april 2018 van <https://fanack.com/syria/>

Hubbard, B. (2017), The New York Times, *Syrian War Drags On, but Assad's Future Looks as Secure as Ever*, geraadpleegd op 22 november 2017 van <https://www.nytimes.com/2017/09/25/world/middleeast/syria-assad-war.html?action=click&contentCollection=Europe&module=RelatedCoverage®ion=Marginalia&pgtype=article>

Lund, A. (2018), World Politics Review, *The Shape of Syria to Come*, geraadpleegd op 15 augustus 2018 van <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/25498/the-shape-of-syria-to-come>

Martini, J. & York, E. & Young, W. (2013), RAND Cooperation, *Syria as an Arena of Strategic Competition*, geraadpleegd op 18 december 2017 van https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR200/RR213/RAND_RR213.pdf

Nechepurenko, I. (2017), The New York Times, *Russia, Turkey and Iran Propose Conference on Postwar Syria's Future*, geraadpleegd op 22 november 2017 van https://www.nytimes.com/2017/11/22/world/europe/russia-turkey-iran-syria-war-peace-talks.html?_r=0

Neven, B. (2018), MO*, *Syrisch middenveld waarschuwt voor gevaren overhaaste opbouw*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <https://www.mo.be/nieuws/syrisch-middenveld-waarschuwt-voor-gevaar-overhaaste-heropbouw>

Neven, B. (2018), MO*, *Mogherini over Syrië: 'Een politieke oplossing is vandaag surreëel'*, geraadpleegd op 1 mei 2018 van <https://www.mo.be/nieuws/syri-conferentie-sluit-af-met-minder-donaties-dan-verwacht>

Stockmans, P. (2018), MO*, *De hel ligt in Syrië. Wat gebeurt er in Afrin, Oost-Ghouta en... München?*, geraadpleegd op 22 februari 2018 van https://www.mo.be/analyse/de-hel-ligt-in-syrie-afrin-oost-ghouta-munchen?utm_content=buffer0e377&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer

Stockmans, P. (2018), MO*, *Turkije, Rusland en de VS bikkelen om de macht in Syrië. Betalen de Koerden het gelag?*, geraadpleegd op 29 januari 2018 van <https://www.mo.be/analyse/turkije-rusland-en-de-vs-bikkelen-om-de-macht-in-syrie-betalen-de-koerden-het-gelag>

United Nations Security Council, (2015), *Resolution 2254*, geraadpleegd op 4 augustus 2018 van https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/s_res_2254.pdf

Van Hessche, J. (2018), *De Tijd, Geopolitiek schaakspel barst weer los boven Syrië*, geraadpleegd op 10 april 2018 van <https://www.tijd.be/politiek-economie/internationaal/midden-oosten/geopolitiek-schaakspel-barst-weer-los-boven-syrie/1000091.html>

Academiejaar 2017 – 2018

Martijn Coene – Master Internationale Betrekkingen en Diplomatie